

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل»

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۲/۹

شماره مسلسل: ۱۸۸۹۴
کد موضوعی: ۲۵۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:
اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل»

نام دفتر:
مطالعات زیربنایی

مدیر مطالعه:
جمال محمدولی سامانی

تهیه و تدوین کننده:
نرجس عبدالمنافی

ناظران علمی:
علیرضا رهایی، محمدحسن معادی رودسری

اظهار نظرکنندگان:
یحیی مزروعی ایبانه (دفتر مطالعات حقوقی)
محمود مهام (دفتر مطالعات اجتماعی)

صفحه آراء:
آذر مهمان نواز

ویراستار ادبی:
پرنده فیاضی

واژه‌های کلیدی:

۱. سیل
۲. حفاظت رودخانه
۳. وزارت نیرو
۴. حریم و بستر رودخانه
۵. آثار اجتماعی سیل

فهرست مطالب

۶	چکیده
۷	خلاصه مدیریتی
۸	مقدمه
۹	اظهار نظر کارشناسی
۲۶	مهم‌ترین دلایل تشدید خسارات سیل در کشور
۲۶	وظایف دستگاه‌های متولی مدیریت سیلاب
۲۹	جمع‌بندی
۳۰	منابع و مأخذ

فهرست جداول

۱۰	جدول ۱. بررسی و اصلاح مواد لایحه
۲۷	جدول ۲. محورهای کلی و فعالیت‌های مختلف کنترل و مدیریت سیل
۲۸	جدول ۳. اهم اقدام‌های مطلوب دستگاه‌های مختلف مرتبط با بسترو حریم رودخانه‌ها

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل»

چکیده

اراضی بستر رودخانه‌ها به نام حکومت جمهوری اسلامی ایران به منظور جلوگیری از توسعه تصرفات و ساخت و ساز در این اراضی، نظام‌بخشی به نحوه آزادسازی تصرفات مزاحم عبور ایمن سیلاب واقع در اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها با جلب مشارکت بخش قضایی و ایجاد پشتوانه‌های صریح قانونی برای برخورد با متخلفین و جبران خسارات وارده به منابع آب و اشخاص و اتخاذ تدابیر لازم و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی به منظور پیشگیری، کنترل و مدیریت سیل و جبران خسارت‌های وارده ناشی از آن است. با توجه به بررسی کارشناسی صورت گرفته در رابطه با محتوای مواد و ارائه پیشنهادات اصلاحی و انطباق مواد لایحه با قوانین موجود و همچنین با توجه به اینکه در حال حاضر صرفاً قانون پیشگیری و مبارزه با سیل مصوب ۱۳۴۸ و قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ از جمله قوانین اصلی کشور در این زمینه محسوب می‌شوند تصویب این لایحه پس از اصلاحات و رفع ایرادهای موجود پیشنهاد می‌شود.

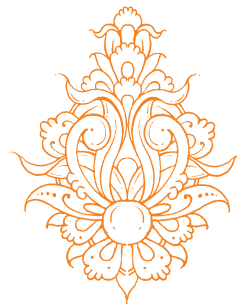
لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل»، مشتمل بر ۲۱ ماده در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۲۴ تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است. هدف از ارائه این لایحه، وجود خلأها و ضعف قوانین موجود در نحوه واگذاری مسئولیت‌ها به دستگاه‌های متولی و اشخاص و همچنین عدم ضمانت‌های اجرایی لازم در برخورد با متخلفین عنوان شده است. به دنبال وقوع بارش‌های سیل‌آسا در سال‌های اخیر و وارد شدن خسارات فراوان در مناطق مختلف کشور و همچنین با توجه به فرایندی بودن مدیریت سیلاب، نیاز به قانون مشخص و جامع که در آن وظایف دستگاه‌های متولی به روشنی مشخص و تعریف شده باشد و همچنین توجه به اسناد (ملی و استانی) آمایش سرزمین و لحاظ نمودن رویکرد آمایش سرزمین در حفاظت و بهره‌برداری از رودخانه و سیلاب، امری ضروری به نظر می‌رسد. محورهای اصلی این لایحه اتخاذ تدابیر لازم و تقویت هماهنگی بین دستگاهی در حفاظت و بهره‌برداری از اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها، ایجاد پشتوانه قانونی برای صدور سند برای عرصه

خلاصه مدیریتی

در این زمینه محسوب می‌شوند. به دلیل ضعف قوانین مذکور در نحوه واگذاری مسئولیت‌ها به دستگاه‌های متولی و اشخاص و همچنین عدم ضمانت‌های اجرایی لازم در برخورد با متخلفین، به دنبال وقوع سیل‌های متعدد در سال‌های اخیر، تقویت پشتوانه‌های قانونی در قالب لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» توسط دولت به مجلس شورای اسلامی ارائه شده است. این لایحه مشتمل بر ۲۱ ماده در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۲۴ تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است. بررسی‌های کارشناسی صورت گرفته، نشان می‌دهد که این لایحه می‌تواند خلأهای موجود در قوانین و فقدان رویکرد آمایش سرزمینی را پوشش داده و در تقویت هماهنگی بین دستگاهی در حفاظت و بهره‌برداری از اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها، ایجاد پشتوانه قانونی برای صدور سند برای عرصه اراضی بستر رودخانه‌ها به نام حکومت جمهوری اسلامی ایران به منظور جلوگیری از توسعه تصرفات و ساخت و ساز در این اراضی، نظام بخشی به نحوه آزادسازی تصرفات مزاحم عبور ایمن سیلاب واقع در اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها با جلب مشارکت بخش قضایی و ایجاد پشتوانه‌های صریح قانونی برای برخورد با متخلفین و جبران خسارات وارده به منابع آب و اشخاص و اتخاذ تدابیر لازم و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی به منظور پیشگیری، کنترل و مدیریت سیل و جبران خسارت‌های وارده ناشی از آن مؤثر باشد. با توجه به مطالب ذکر شده، تصویب لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» پس از انجام اصلاحات و رفع ایرادها، پیشنهاد می‌شود.

آمار و اطلاعات موجود نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر، تناوب، شدت و خرابی‌های سیلاب‌هایی که در برخی نقاط جهان و از جمله کشور ایران اتفاق می‌افتد، رو به افزایش است و دلیل اصلی آن نیز گرم شدن جهانی جو و تغییرات آب و هوایی عنوان می‌شود. البته باید در نظر داشت از عواقب پدیده تغییر اقلیم، رخداد پدیده‌های حدی هواشناسی است بدین معنا که همان‌طور که فراوانی وقوع دوره‌های خشک و خشکسالی‌ها در اثر پدیده تغییر اقلیم افزایش می‌یابد، به همان نسبت نیز تغییر الگوی بارش به شکل بارش‌های سیل‌آسا و در زمان نامناسب نیز افزایش می‌یابد. شدت، مدت و وسعت برخی بارش‌های رخ داده در کشور، در موارد زیادی منجر به بروز سیلاب‌های مهیبی شده است که خسارات زیاد ناشی از آنها حکایت از عدم آمادگی کشور برای مواجهه و مدیریت این گونه سیلاب‌ها دارد. اگرچه تجارب ناموفق ناشی از مبارزه و مقابله کامل بشر، طی دهه‌های گذشته، کشورهای پیشرو را به سمت همزیستی با سیلاب برده است، اما قطعاً ارتقای سیستم‌های پیش‌بینی و هشدار به موقع سیلاب، الزام به رعایت ضوابط ساخت و ساز در اراضی بستر و حریم مجاری آبی، اجرای ساز و کار بیمه سیلاب بر مبنای نقشه‌های خطر پذیری، تقویت زمینه‌های همکاری دستگاه‌های تأثیرگذار و برخورد جدی با متخلفین از جمله اقدامات غیرسازه‌ای است که می‌تواند موجب افزایش تاب‌آوری جوامع در مواجهه با این بلای طبیعی گردد. در حال حاضر صرفاً قانون پیشگیری و مبارزه با سیل مصوب ۱۳۴۸ و قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ از جمله قوانین اصلی کشور

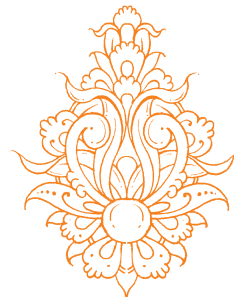
مقدمه

شرایط اقلیمی ایران و غیریکنواخت بودن توزیع زمانی و مکانی بارش‌ها در کشور، باعث بروز سیل‌های مخرب در فصول مختلف سال و وارد شدن خسارات فراوان در مناطق مختلف کشور می‌شود. واقع شدن بخشی بزرگی از ایران در اقلیم نیمه گرمسیری باعث شده است که ریزش‌های جوی اغلب به صورت ناگهانی و در مدت زمان کوتاهی اتفاق بیفتند. با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی کشور و آب و هوای خشک و نیمه خشک، استفاده بهینه از این ریزش‌های جوی بسیار حائز اهمیت است. در اغلب مناطق، ساخت و سازهای غیراصولی، عدم طراحی و ساخت و ساز متناسب با ظرفیت‌های سرزمینی و استفاده بی‌رویه از طبیعت موجب شده است تا بخش اعظمی از باران، در سطح زمین جاری شده و ضمن وارد کردن خسارات مالی و جانی و عدم تغذیه سفره‌های زیرزمینی، بدون هیچ‌گونه استفاده‌ای از دسترس خارج شود. وقوع سیل در هر نقطه‌ای از کشور محتمل بوده و تقریباً تمام نقاط کشور، برخی مواقع از این پدیده متأثر می‌شوند. البته نوع و مشخصات سیلاب در مناطق مختلف، متفاوت است. برای مثال در مناطق شمالی کشور با وجود رودخانه‌های با طول کوتاه و شیب تند، اغلب تلفات و خسارات سیل زیاد بوده در حالی که در مناطق جنوبی اغلب سیلاب‌ها، تدریجی و ناشی از بارش‌های سنگین در بالادست رودخانه‌هاست و تلفات جانی کم، اما خسارات بسیار بالای اراضی کشاورزی، مسکونی و صنعتی را به همراه دارد [۱].

آمار و اطلاعات موجود نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر، تناوب، شدت و خرابی‌های سیلاب‌هایی که در برخی نقاط جهان و از جمله کشور ایران اتفاق می‌افتد، رو به افزایش است و دلیل اصلی آن نیز گرم شدن جهانی جو و تغییر اقلیم عنوان می‌شود. البته باید در نظر داشت از عواقب پدیده تغییر اقلیم، رخداد پدیده‌های حدی هواشناسی است بدین معنا که همان‌طور که فراوانی وقوع دوره‌های خشک و خشکسالی‌ها در اثر پدیده تغییر اقلیم افزایش می‌یابد، به همان نسبت نیز تغییر الگوی بارش به شکل بارش‌های سیل‌آسا و در زمان نامناسب نیز افزایش می‌یابد. در ایران نیز با توجه به افزایش فراوانی وقوع سیلاب‌ها، همه‌ساله در قوانین، بودجه اعتبارات قابل توجهی به منظور بازسازی مناطق سیل‌زده و کمک به سیل‌زدگان پیش‌بینی می‌شود.

شدت، مدت و وسعت برخی بارش‌های رخ داده در کشور، در موارد زیادی منجر به بروز سیلاب‌های مهیبی شده است که خسارات زیاد ناشی از آنها حکایت از عدم آمادگی کشور برای مواجهه و مدیریت این گونه سیلاب‌ها دارد. اگرچه تجارب ناموفق ناشی از مبارزه و مقابله کامل بشر طی دهه‌های گذشته، کشورهای پیشرو را به سمت همزیستی با سیلاب برده است، اما قطعاً ارتقای سیستم‌های پیش‌بینی و هشدار به موقع سیلاب، الزام به رعایت ضوابط ساخت و ساز در اراضی بستر و حریم مجاری آبی، اجرای ساز و کار بیمه سیلاب بر مبنای نقشه‌های خطر پذیری، تقویت زمینه‌های همکاری دستگاه‌های تأثیرگذار و برخورد جدی با متخلفین از جمله اقدام‌های غیرسازهای است که می‌تواند موجب افزایش تاب‌آوری جوامع در مواجهه با این بلای طبیعی گردد.

بنابراین به منظور تحقق اهداف دستگاه‌های ذی ربط در مدیریت یکپارچه سیلاب، اولین گام تقویت پشتوانه‌های قانونی مورد نیاز و شفاف نمودن حیطه اختیارات و وظایف کلیه دستگاه‌های تأثیرگذار است. در حال حاضر صرفاً قانون پیشگیری و مبارزه با سیل مصوب ۱۳۴۸ و قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ از جمله قوانین اصلی کشور در این زمینه محسوب می‌شوند. به موجب ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب و تبصره‌های آن، وزارت نیرو و باید عرض بستر رودخانه به عنوان انفال را تعیین و حفظ نماید تا بتواند با حفظ آن مأموریت‌های خود در توزیع و انتقال آب را به نحو مطلوب به انجام برساند و براساس قانون پیشگیری و مبارزه با سیل وزارت کشور باید مراکز جمعیتی را با کمک شهرداری‌ها برای سیل ایمن نماید.

بدون شک مدیریت بحران سیل امری فرابخشی است که باید سازوکارهای مورد نیاز انجام آن در کشور فراهم گردد. البته انتظار می‌رفت در رفع خلأ قانونی پیش گفته در قانون مدیریت بحران کشور مصوب سال ۱۳۹۸ مسئولیت دستگاه‌ها، قبل، حین و بعد از وقوع سیلاب شفاف می‌شد که متأسفانه در آن قانون نیز به این مسئله پرداخته نشده است.

بنابراین به دلیل ضعف قوانین مذکور در نحوه واگذاری مسئولیت‌ها به دستگاه‌های متولی و اشخاص و همچنین عدم ضمانت‌های اجرایی لازم در برخورد با متخلفین، به دنبال وقوع سیل‌های متعدد در سال‌های اخیر، تقویت پشتوانه‌های قانونی در قالب لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» توسط دولت به مجلس شورای اسلامی ارائه گردیده است. این لایحه مشتمل بر ۲۱ ماده در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۲۴ تقدیم مجلس شورای اسلامی شده است.

اظهار نظر کارشناسی

در این بخش از گزارش، تمامی مواد لایحه بررسی شده و سابقه قانونی مرتبط با هر موضوع نیز بیان می‌شود. همچنین تلاش می‌شود ضمن بررسی ایرادها و ابهام‌های موجود در مواد، پیشنهادهای لازم نیز جهت اصلاح آنها ارائه شود.

جدول ۱. بررسی و اصلاح مواد لایحه

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۱) - در این قانون اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به‌کار می‌روند:</p> <p>۱. رودخانه: مجرای طبیعی که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد.</p> <p>۲. مسیل: مجرای طبیعی که سیل حاصل از باران، برف و رگبارها موقتاً در آن جریان پیدا می‌کند.</p> <p>۳. نهر طبیعی: مجرای منشعب از رودخانه که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد و حوضه آبریز مشخصی نداشته باشد.</p> <p>۴. نهر سنتی: مجرای آبی که به‌وسیله اشخاص به‌صورت غیرنوبین (مدرن) احداث شده باشد.</p> <p>۵. نهر عمومی: نهری طبیعی یا سنتی که بر ای بهره‌برداري عموم مورد استفاده قرار می‌گیرد.</p> <p>۶. نهر متروک: نهری که تحت تأثیر عوامل طبیعی یا غیر طبیعی، کارکرد اصلی خود را از دست داده باشد.</p> <p>۷. بستر: آن قسمت از رودخانه، نهر طبیعی یا مسیل که در هر محل یا توجه به آمار آب‌شناسی و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت بیست و پنج ساله به‌وسیله وزارت تعیین می‌شود.</p> <p>۸. حریم: آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه، مسیل، طبیعی، مرداب و برکه‌های طبیعی که شامل حریم کمی و کیفی است و به‌عنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت کمی و کیفی آنها لازم می‌باشد.</p> <p>۹. حریم کمی: به‌منظور انجام عملیات لایروبی و بهره‌برداری از یک الی بیست متر از منتهی الیه بستر می‌باشد.</p> <p>۱۰. حریم کیفی: به‌منظور حفاظت کیفی و جلوگیری از آلودگی و تخریب منابع آب سطحی تا یکصد و پنجاه متر از منتهی الیه بستر می‌باشد.</p> <p>۱۱. مزاحمت: هر گونه اقدامی که به تشخیص وزارت نیرو عبور ایمن آب یا سیل متناسب با نوع کاربری محل، جلوگیری نماید یا حق دسترسی به حقوق ارتفاق وزارت نیرو را محدود یا تهدید نماید.</p> <p>۱۲. وزارت نیرو: حسب مورد وزارت نیرو، شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان است.</p> <p>۱۳. وزارت جهاد کشاورزی: حسب مورد وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری است.</p> <p>۱۴. اراضی املاک مجاور: اراضی و املاک واقع در فاصله یک پلاک ثبتی پس از بستر مذکور در ماده (۳) این قانون.</p>	<p>ماده (۱) - در این قانون اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به‌کار می‌روند:</p> <p>۱. رودخانه: مجرای طبیعی که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد.</p> <p>۲. مسیل: مجرای طبیعی که سیل حاصل از باران، برف و رگبارها موقتاً در آن جریان پیدا می‌کند.</p> <p>۳. نهر طبیعی: مجرای منشعب از رودخانه که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد و حوضه آبریز مشخصی نداشته باشد.</p> <p>۴. نهر سنتی: مجرای آبی که به‌وسیله اشخاص به‌صورت غیرنوبین (مدرن) احداث شده باشد.</p> <p>۵. نهر عمومی: نهری طبیعی یا سنتی که بر ای بهره‌برداري عموم مورد استفاده قرار می‌گیرد.</p> <p>۶. نهر متروک: نهری که تحت تأثیر عوامل طبیعی یا غیر طبیعی، کارکرد اصلی خود را از دست داده باشد.</p> <p>۷. بستر: آن قسمت از رودخانه، نهر طبیعی یا مسیل که در هر محل یا توجه به آمار آب‌شناسی (هیدرولوژیک) و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت بیست و پنج ساله به‌وسیله وزارت نیرو یا شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان تعیین می‌شود.</p> <p>۸. حریم: آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه، مسیل، نهر طبیعی، مرداب و برکه‌های طبیعی که شامل حریم کمی و کیفی است و به‌عنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت کمی و کیفی آنها لازم می‌باشد.</p> <p>۹. حریم کمی: به‌منظور انجام عملیات لایروبی و بهره‌برداری از یک الی بیست متر از منتهی الیه بستر می‌باشد.</p> <p>۱۰. حریم کیفی: به‌منظور حفاظت کیفی و جلوگیری از آلودگی و تخریب منابع آب سطحی تا یکصد و پنجاه متر از منتهی الیه بستر می‌باشد.</p> <p>۱۱. مزاحمت: هر گونه اقدامی که به تشخیص وزارت نیرو و عبور ایمن آب یا سیل متناسب با نوع کاربری محل، جلوگیری نماید یا حق دسترسی به حقوق ارتفاق وزارت نیرو را محدود یا تهدید نماید.</p> <p>۱۲. وزارت نیرو: حسب مورد وزارت نیرو، شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان است.</p> <p>۱۳. وزارت جهاد کشاورزی: حسب مورد وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری است.</p> <p>۱۴. اراضی املاک مجاور: اراضی و املاک واقع در فاصله یک پلاک ثبتی پس از بستر مذکور در ماده (۳) این قانون.</p>	<p>سوابق تقنینی</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۲۷/۰۴/۱۳۴۷)</p> <p>ماده (۲) - بستر انهار طبیعی و رودخانه‌ها اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند متعلق به دولت است و پهنای آن تا حدی است که مسیر رودخانه یا نهر را در حداکثر طغیان معمولی نشان دهد و همچنین است ساحل دریاها و دریاچه‌ها طبق قانون اراضی ساحلی مصوب ۲۵/۰۵/۱۳۴۶ ایجاد هر نوع اعیانی در بستر انهار و رودخانه‌ها و در سواحل دریا و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزنی با توجه به حریم قانونی ممنوع است مگر با اجازه وزارت آب و برق</p> <p>قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۶/۱۲/۱۳۶۱)</p> <p>ماده (۲) - بستر انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و رودخانه‌ها اعم از این که آب دائم یا فصلی داشته باشند و مسیل‌ها و بستر مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و همچنین است اراضی ساحلی و اراضی مستحذته که در اثر پایین رفتن سطح آب دریاها و دریاچه‌ها و یا خشک شدن مرداب‌ها و باتلاق‌ها پدید آمده باشد در صورت عدم احیا قبل از تصویب قانون نحوه احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی.</p> <p>قانون اساسی</p> <p>اصل چهل و پنجم: انتقال و ثروت‌های عمومی از قبیل زمین‌های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه، رودخانه‌ها و سایر آب‌های عمومی، کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، نیزارها، بیشه‌های طبیعی، مرآتعی که حریم نیست، ارث بدون وارث، و اموال مجهول‌المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می‌شود در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید. تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند.</p>	<p>ماده (۲) - بستر کلیه انهار طبیعی و عمومی، رودخانه‌ها، مسیل‌ها، کانال‌های عمومی و طبیعی، دریاچه‌ها، تالاب‌ها و سایر منابع و مجاری طبیعی آب‌های سطحی در مالکیت دولت است و قابل تملک خصوصی، فروش یا وقف نیست و حفاظت از این منابع، وفق مفاد این قانون به وزارت نیرو محول می‌شود.</p> <p>تبصره «۱» - این ماده نافی وظایف قانونی سایر دستگاه‌ها نمی‌شود.</p> <p>تبصره «۲» - بستر دریاها در مالکیت دولت است و حفاظت از دریاها، تالاب‌ها و دریاچه‌ها کماکان بر عهده دستگاه‌های متولی است.</p>	<p>ماده (۲) - بستر کلیه نهرهای طبیعی، رودخانه‌ها، مسیل‌ها و سایر منابع و مجاری طبیعی آب‌های سطحی اعم از اینکه داخل در محدوده شهر یا خارج از آن باشد، از مشترکات و در مالکیت حکومت جمهوری اسلامی ایران است که قابل تملک خصوصی، فروش یا وقف نیست و حفاظت از این منابع، وفق مفاد این قانون به وزارت نیرو محول می‌شود. مفاد این ماده نافی وظایف قانونی سایر دستگاه‌ها نیست.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۱۳۴۷/۰۴/۲۷)</p> <p>ماده (۲) - بستر انهار طبیعی و رودخانه‌ها اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند متعلق به دولت است و پهنای آن تا حدی است که مسیر رودخانه یا نهر را در حداکثر طغیان معمولی نشان دهد و همچنین است ساحل دریاها و دریاچه‌ها طبق قانون اراضی ساحلی مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵ ایجاد هر نوع اعیانی در بستر انهار و رودخانه‌ها و در سواحل دریا و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزنی با توجه به حریم قانونی ممنوع است مگر با اجازه وزارت آب و برق.</p> <p>تبصره «۱» - حداکثر طغیان در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی با توجه به آمار هیدرولوژی رودخانه‌ها و انهار و داغاب در بستر طبیعی آنها بدون رعایت اثر ساختمان تأسیسات آبی از طرف وزارت آب و برق تعیین خواهد شد.</p> <p>قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۲)</p> <p>تبصره «۱» - تعیین پهنای بستر و حریم آن در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و مرداب و برکه طبیعی در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژی رودخانه‌ها و انهار و داغاب در بستر طبیعی آنها بدون رعایت اثر ساختمان تأسیسات آبی با وزارت نیرو است.</p> <p>آیین‌نامه نحوه حفاظت، احیا و مدیریت تالاب‌های کشور (مصوب ۱۳۹۴/۰۲/۲۰)</p> <p>ماده (۲) - وزارت نیرو مکلف است حد بستر تالاب‌ها را ظرف دو سال تهیه و جهت تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.</p> <p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۱)</p> <p>ح) بستر: آن قسمت از رودخانه، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت بیست و پنج ساله به وسیله وزارت نیرو و یا شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین می‌شود.</p> <p>در مناطقی که ضرورت ایجاد می‌نماید سیلاب با دوره برگشت کمتر یا بیشتر از بیست و پنج ساله محاسبه قرار گیرد، سازمان‌های آب منطقه‌ای حسب مورد با ارائه نقشه‌های مربوط و توجیهات فنی از حوزه ستادی وزارت نیرو مجوز لازم را اخذ خواهند نمود.</p> <p>تغییرات طبیعی بستر رودخانه‌ها، مسیل‌ها یا انهار طبیعی در بستر سابق تأثیری نداشته و بستر سابق کماکان در اختیار حکومت اسلامی است، لکن حریم برای آن منظور نخواهد شد.</p> <p>(اصلاحی ۱۳۸۲/۱۲/۱۸)</p> <p>خ) حریم: آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه، مسیل، نهر طبیعی یا سنتی، مرداب و برکه‌های طبیعی است که بلافاصله پس از بستر قرار دارد و به‌عنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت کمی و کیفی آنها لازم است و طبق مقررات این آیین‌نامه توسط وزارت نیرو و یا شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین می‌گردد.</p> <p>حریم انهار طبیعی، رودخانه‌ها و مسیل‌ها (اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند) و مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی برای عملیات لایروبی و بهره‌برداری، از یک تا بیست متر و برای حفاظت کیفی آب رودخانه‌ها، انهار طبیعی و برکه‌ها تا یکصد و پنجاه متر (تراز افقی) از منتهی‌الیه بستر خواهد بود که بنا به مورد و نوع مصرف و وضع رودخانه، نهر طبیعی و برکه به وسیله وزارت نیرو و یا شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین می‌گردد.</p> <p>حریم کیفی برای رودخانه‌ها، انهار طبیعی و برکه‌های تأمین‌کننده آب شرب مقطوعاً یکصد و پنجاه متر خواهد بود.</p> <p>سیاهه رودخانه‌های یاد شده توسط سازمان‌های آب منطقه‌ای تعیین و برای اطلاع عموم اعلام خواهد شد.</p> <p>تشخیص موارد کمال انتفاع و عدم تضرر حریم موضوع این بند به موجب دستور العملی خواهد بود که وزارت نیرو و تدوین و جهت اجرا به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ می‌نماید. دستور العمل یاد شده در بخش حریم کیفی با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست تدوین خواهد شد.</p>	<p>ماده (۳) - تشخیص و تعیین پهنای بستر و حریم کمی نهرهای طبیعی، رودخانه‌ها، مسیل‌ها و سایر منابع آب سطحی به استثنای حریم و حدود اراضی مستحدث و ساحلی (موضوع قانون اراضی مستحدث و ساحلی - مصوب ۱۳۵۴) با توجه به آمار آب‌شناسی (هیدرولوژی)، داغاب و اصول فنی مهندسی آب ابلاغی وزارت نیرو و بدون رعایت اثر ساختمان تأسیسات آبی و با لحاظ شرایط طبیعی (عدم دخالت عوامل انسانی) و بر مبنای دوره بازگشت بیست و پنج ساله بر عهده وزارت نیرو است.</p> <p>تبصره «۱» - حریم کمی موارد مذکور در این ماده و حریم تأسیسات آبی، تأسیسات آب و فاضلاب، اعم از خطوط انتقال آب، فاضلاب و آبرسانی، زهکشی، مخازن و تصفیه‌خانه‌ها و مانند آنها بر اساس ضوابط ابلاغی وزارت نیرو تعیین می‌شود و در خصوص حریم کیفی و حفظ زیست‌بوم موارد مذکور ضوابط مربوطه با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست تهیه و ابلاغ می‌گردد.</p> <p>تبصره «۲» - در مناطقی که ضرورت ایجاد می‌نماید سیلاب با دوره برگشت کمتر یا بیشتر از بیست و پنج ساله ملاک محاسبه قرار گیرد، با پیشنهاد وزارت نیرو و تصویب هیئت وزیران می‌باشد.</p>	<p>ماده (۳) - تشخیص و تعیین پهنای بستر و حریم کمی نهرهای طبیعی، رودخانه‌ها، مسیل‌ها و سایر منابع آب سطحی به استثنای حریم و حدود اراضی مستحدث و ساحلی (موضوع قانون اراضی مستحدث و ساحلی - مصوب ۱۳۵۴) با توجه به آمار آب‌شناسی (هیدرولوژی)، داغاب و اصول فنی مهندسی آب ابلاغی وزارت نیرو و بدون رعایت اثر ساختمان تأسیسات آبی و با لحاظ شرایط طبیعی (عدم دخالت عوامل انسانی) و بر مبنای دوره بازگشت بیست و پنج ساله بر عهده وزارت نیرو است.</p> <p>تبصره «۱» - حفاظت حریم کیفی و حفظ زیست‌بوم (اکوسیستم) موارد مذکور در این ماده با سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد. نحوه تعیین حریم کیفی به موجب دستور العملی خواهد بود که توسط سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارت نیرو تدوین خواهد شد.</p> <p>تبصره «۲» - در مناطقی که ضرورت ایجاد می‌نماید سیلاب با دوره برگشت کمتر یا بیشتر از بیست و پنج ساله ملاک محاسبه قرار گیرد، به پیشنهاد وزارت نیرو و تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۱۳۴۷/۰۴/۲۷)</p> <p>ماده (۲) - بستر انهار طبیعی و رودخانه‌ها اعم از این که آب دائم یا فصلی داشته باشند متعلق به دولت است و پهنای آن تا حدی است که مسیر رودخانه یا نهر را در حداکثر طغیان معمولی نشان دهد و همچنین است ساحل دریاها و دریاچه‌ها طبق قانون اراضی ساحلی مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵ ایجاد هر نوع اعیانی در بستر انهار و رودخانه‌ها و در سواحل دریا و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزن با توجه به حریم قانونی ممنوع است مگر با اجازه وزارت آب و برق.</p> <p>قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده ۲ -</p> <p>تبصره «۳» - ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه‌ها و انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزن ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو.</p> <p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۲)</p> <p>(اصلاحی ۱۳۸۲/۱۲/۱۸) تبصره - کلیه مراجع تعیین‌کننده کاربری و صادرکننده پروانه استقرار فعالیت، مکلفند قبل از تعیین کاربری و یا صدور هرگونه مجوزی در حریم موضوع بند «خ» ماده (۱) این آیین‌نامه، نسبت به کسب نظریه شرکت آب منطقه‌ای مربوطه در رابطه با کمال انتفاع و عدم ضرر برای موضوع مورد نظر اقدام نمایند.</p> <p>ماده (۷) - کشت موقت در آن قسمت از بستر رودخانه، نهر و مسیل که برای بهره‌برداری از آب مزاحمتی ایجاد ننماید، با موافقت کتبی و قبلی شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط به صورت اجاره و رعایت اولویت برای مجاوران بلامانع است، ولی مستاجر به هیچ وجه حق ایجاد اعیانی و غرس نهال و درخت (بجز زراعت سطحی) را ندارد. در صورت تخلف اراضی مسترد و از فعالیت وی جلوگیری خواهد شد. شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط باید در اجاره‌نامه قید کند که در صورت بروز هرگونه خسارت ناشی از سیل و نظایر آن هیچ‌گونه مسئولیتی نخواهد داشت.</p> <p>تبصره - استفاده از مقررات این ماده در مورد اراضی بستر بالادست سد‌ها شمول ندارد.</p> <p>ماده (۸) - چنانچه بستر رودخانه، نهر طبیعی و مسیل به صورت طبیعی تغییر نماید و باقیمانده بستر که بستر مرده نامیده می‌شود و کماکان در اختیار دولت است، برای اجرای طرح‌های آب و برق قابل استفاده باشد، با حدود مشخصی از طریق وزارت نیرو به دستگاه متقاضی به صورت اجاره و اگذار و نحوه آماده‌سازی، کنارمبندی و سایر شرایط مربوط در سند و اگذاری قید خواهد گردید.</p> <p>ماده (۱۰) - چنانچه امکان دیوارسازی و استفاده از اراضی مازاد بستر برای مجاوران وجود داشته باشد، شرکت آب منطقه‌ای ضمن مشخص کردن مجاوران رودخانه یا نهر یا مسیل یا مرداب یا برکه طبیعی، مشخصات دیواره و مقدار زمین‌هایی را که در اثر دیوارسازی حاصل می‌شود، معلوم و به مجاوران اعلام خواهد نمود تا در صورت تمایل به شرکت مراجعه و با قبول شرایط و مشخصات دیوارسازی برای اخذ اجازه مربوط اقدام نمایند. بستر واقع در پشت دیواره احداثی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. شرکت می‌تواند پس از تأمین میزان حریم که بلافاصله بعد از دیواره احداثی شروع می‌شود، باقیمانده بستر را به سازنده دیوار یا در صورت عدم تمایل سازنده به دیگران اجاره دهد.</p> <p>ماده (۱۳) - وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، شهرداری‌ها و همچنین سازمان‌ها و نهادهای وابسته به دولت مکلفند قبل از اجرای طرح‌های مربوط به خود و صدور پروانه لازم بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی را استعلام نمایند. هر نوع تصرف در بستر و حریم منوط به موافقت کتبی و قبلی وزارت نیرو است.</p> <p>متخلفان از این ماده طبق مقررات موضوعه تعقیب و مجازات خواهند شد.</p>	<p>ماده (۴) - ایجاد هرگونه اعیانی و یا بهره‌برداری، حفاری، دخل و تصرف در بسترهای مذکور در ماده (۳) این قانون اعم از داخل یا خارج از محدوده شهرها ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو در مواردی که مزاحمتی نداشته باشد.</p> <p>تبصره «۱» - صدور هرگونه مجوز یا پروانه بهره‌برداری، تعیین یا تغییر کاربری و اجرای طرح‌های عمرانی توسط کلیه دستگاه‌ها در بستر و حریم مذکور در ماده (۳) این قانون منوط به استعلام از وزارت نیرو و رعایت ضوابط حاکم بر بستر و حریم و رعایت ملاحظات آمایش سرزمین می‌باشد.</p> <p>تبصره «۲» - در صورت صدور مجوز وزارت نیرو برای اجرای طرح‌های مندرج در این ماده، مسئولیت حفاظت و ایمن‌سازی در برابر سیلاب، واپاشی آلودگی و جبران هرگونه خسارت با اشخاص و دستگاه‌های ذی‌ربط خواهد بود. در صورت عدم رعایت مقررات مذکور، دادستان محل موظف است برابر درخواست وزارت نیرو، حسب مورد دستور توقف کار یا تخریب اعیانی یا رفع تصرف و اعاده به وضع سابق را صادر نماید. چنانچه هریک از اشخاص یا مسئولین مراجع فوق از مفاد این ماده و تبصره آن تخلف نمایند، وفق ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - با آنان رفتار می‌شود. رعایت مفاد این تبصره مانع از اعمال وظایف نظارتی وزارت نیرو و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط نیست.</p> <p>تبصره «۳» - متخلف از مقررات این ماده مکلف است نسبت به تخریب اعیانی، رفع تصرف و اعاده به وضع سابق اقدام نماید. در غیر این صورت، وزارت نیرو با نظارت دادستان اقدام و هزینه‌های مربوط را مطابق با ساز و کار مندرج در مواد (۳۴) و (۳۶) قانون توزیع عادلانه آب از طریق ادارات ثبت وصول می‌نماید.</p> <p>تبصره «۴» - اجازه بستر فعال رودخانه جهت احداث هرگونه اعیانی به‌منظور بهره‌برداری مسکونی، اداری، آموزشی و غیره و ایجاد هرگونه نقاط جمعیتی متر اکم ممنوع است.</p> <p>در خصوص سایر موارد بهره‌برداری به‌منحوی که مزاحمتی برای عبور ایمن آب نداشته باشد بنا به درخواست متقاضی و با تشخیص وزارت نیرو، با رعایت ملاحظات آمایش سرزمین، بلامانع است.</p>	<p>ماده (۴) - ایجاد هرگونه اعیانی، حفاری، دخل و تصرف در بستر مذکور در ماده (۳) این قانون اعم از داخل و خارج شهرها ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو در مواردی که مزاحمتی نداشته باشد.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
	<p>به دلیل مشترک بودن محتوای این ماده با ماده (۴)، با محتوای ماده (۴) ادغام شده است.</p>	<p>ماده (۵) - صدور هرگونه مجوز یا پروانه بهره‌برداری، تعیین یا تغییر کاربری و اجرای طرح‌های عمرانی توسط کلیه دستگاه‌ها در بستر و حریم مذکور در ماده (۳) این قانون منوط به استعلام از وزارت نیرو و رعایت ضوابط حاکم بر بستر و حریم می‌باشد.</p> <p>تبصره «۱» - در صورت صدور مجوز وزارت نیرو برای اجرای طرح‌های مندرج در این ماده، مسئولیت حفاظت و ایمن‌سازی در برابر سیلاب، واپاشی (کنترل) آلودگی و جبران هرگونه خسارت با اشخاص و دستگاه‌های ذی‌ربط خواهد بود. در صورت عدم رعایت مقررات مذکور، دادستان محل موظف است برابر درخواست وزارت نیرو، حسب مورد دستور توقف کار یا تخریب اعیانی یا رفع تصرف و اعاده به وضع سابق را صادر نماید. چنانچه هر یک از اشخاص یا مسئولین مراجع فوق از مفاد این ماده و تبصره آن تخلف نمایند، وفق ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - با آنان رفتار می‌شود. رعایت مفاد این تبصره مانع از اعمال وظایف نظارتی وزارت نیرو و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط نیست.</p> <p>تبصره «۲» - متخلف از مقررات این ماده مکلف است نسبت به تخریب اعیانی، رفع تصرف و اعاده به وضع سابق اقدام نماید. در غیر این صورت وزارت نیرو با نظارت دادستان اقدام و هزینه‌های مربوط را مطابق با ساز و کار مندرج در ماده (۳۴) قانون توزیع عادلانه آب از طریق ادارات ثبت وصول می‌نماید.</p>

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۵) - در صورتی که اعیانی و تأسیسات احداثی در بستر و حریم موارد مذکور در ماده (۳) این قانون، از نظر وزارت نیرو و مزاحم تشخیص داده شوند، دادستان محل مکلف است بنابه درخواست شرکت آب منطقه‌ای ذی ربط و سازمان آب و برق خوزستان با اعطای مهلت یک‌ماهه، نسبت به صدور دستور و معرفی نماینده جهت تخلیه، رفع تجاوز و قلع اعیانی اقدام نماید. مرتکب مکلف به رفع تجاوز است و در صورت استنکاف، هزینه‌های تخلیه، قلع بنا و اعاده به‌وضع سابق و نیز خسارات وارده بر منبع آبی از مرتکب دریافت خواهد شد.</p>	<p>ماده (۶) - وزارت نیرو و موظف است در صورتی که اعیانی و تأسیسات احداثی در بستر مذکور در ماده (۳) این قانون را مزاحم تشخیص دهد، مراتب را به دادستان محل اعلام و دادستان با اعطای مهلت یک‌ماهه، نسبت به صدور دستور و معرفی نماینده جهت تخلیه، قلع بنا و تجاوز و قلع اعیانی اقدام نماید. هزینه‌های تخلیه، قلع بنا و اعاده به‌وضع سابق حسب مورد از مرتکب یا متصرف دریافت خواهد شد.</p>	<p>قانون آب و نحوه ملی شدن آن (مصوب ۱۳۴۷/۰۴/۲۷) ماده (۲) تبصره «۲» - وزارت آب و برق در صورتی که اعیانی‌های موجود در بستر انهار و رودخانه‌ها را برای بهره‌برداری آب و برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف وزارت آب و برق با نظارت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد.</p>
<p>ماده (۶) - وزارت نیرو و مزاحم تشخیص داده شود، دادستان محل مکلف است بنابه درخواست شرکت آب منطقه‌ای ذی ربط و سازمان آب و برق خوزستان با اعطای مهلت یک‌ماهه، نسبت به صدور دستور و معرفی نماینده جهت تخلیه، قلع بنا و تجاوز و قلع اعیانی اقدام نماید. مرتکب مکلف به رفع تجاوز است و در صورت استنکاف، هزینه‌های تخلیه، قلع بنا و اعاده به‌وضع سابق و نیز خسارات وارده بر منبع آبی از مرتکب دریافت خواهد شد.</p>	<p>تبصره «۱» - در صورتی که با ارائه اسناد مثبت ثابت شود اعیانی موجود قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب ایجاد شده است، با رعایت ترتیبات مقرر در این ماده قلع و خسارت اعیان توسط دولت به‌صورت نقدی از محل درآمدهای این قانون و در قالب قوانین بودجه سالانه کشور یا با توافق مالک به شکل قسطی پرداخت یا از طریق واگذاری زمین و املاک دولتی و ملی قابل واگذاری (در اختیار دستگاه‌های متولی زمین و املاک) با رعایت ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات ملی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - به‌صورت معوض اقدام خواهد شد.</p>	<p>قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶) ماده (۲) تبصره «۴» - وزارت نیرو و در صورتی که اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه‌ها و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف وزارت نیرو و با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او خسارات بهتر تیب مقرر در مواد (۴۳) و (۴۴) این قانون تعیین و پرداخت می‌شود.</p>
<p>تبصره «۱» - در صورتی که با ارائه اسناد مثبت ثابت شود اعیانی موجود قبل از تصویب قانون توزیع عادلانه آب ایجاد شده است، با رعایت ترتیبات مقرر در این ماده قلع و خسارت اعیان توسط دولت به‌صورت نقدی از محل درآمدهای این قانون و در قالب قوانین بودجه سالانه کشور یا با توافق مالک به شکل قسطی پرداخت یا از طریق واگذاری زمین و املاک دولتی و ملی قابل واگذاری (در اختیار دستگاه‌های متولی زمین و املاک) با رعایت ماده (۶۹) قانون تنظیم بخشی از مقررات ملی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - به‌صورت معوض اقدام خواهد شد.</p>	<p>تبصره «۲» - در صورتی که اعیانی احداثی بعد از تصویب قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۰۴/۲۷ در بستر و حریم موارد مذکور در ماده (۳) این قانون، برای امور مربوط به آب مزاحم تشخیص داده نشود، ضرورتی به قلع اعیانی و پرداخت خسارت وجود ندارد. بقای اعیانی و استمرار تصرفات متصرف موقوف به انعقاد قرارداد بهره‌برداری با وزارت نیرو خواهد بود. در صورت استنکاف، وزارت نیرو و مطابق این ماده رفتار خواهد کرد.</p>	<p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p>
<p>تبصره «۲» - در صورتی که اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه‌ها را برای بهره‌برداری آب و برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف وزارت نیرو و با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او خسارات بهتر تیب مقرر در مواد (۴۳) و (۴۴) این قانون تعیین و پرداخت می‌شود.</p>	<p>تبصره «۳» - هرگونه اقدامی که به تشخیص وزارت نیرو و عبور ایمن آب یا سیلاب متناسب با نوع کاربری محل، جلوگیری نماید، یا حق دسترسی به حقوق ارتفاقی وزارت نیرو را محدود کند، یا تهدیدکننده کمیت و کیفیت آب باشد، مزاحمت تلقی می‌شود. مصادیق مزاحمت، با توجه به معیارهای فنی ابلاغی وزارت نیرو و توسط کارشناسان شرکت آب منطقه‌ای ذی ربط و سازمان آب و برق خوزستان تعیین می‌شود.</p>	<p>ماده (۶) - پس از تعیین و تشخیص میزان بستر و حریم رودخانه، نهر، مسیل، مرداب و برکه طبیعی در صورتی که شرکت آب منطقه‌ای قلع و قمع اعیانی اعم از اشجار و غیر آن واقع در بستر و حریم را برای استفاده از امور مربوط به آب و برق لازم بداند، بر اساس مقررات مربوط اقدام خواهد نمود.</p>
<p>تبصره «۳» - هرگونه اقدامی که به تشخیص وزارت نیرو و عبور ایمن آب یا سیلاب متناسب با نوع کاربری محل، جلوگیری نماید، یا حق دسترسی به حقوق ارتفاقی وزارت نیرو را محدود کند، یا تهدیدکننده کمیت و کیفیت آب باشد، مزاحمت تلقی می‌شود. مصادیق مزاحمت، با توجه به معیارهای فنی ابلاغی وزارت نیرو و توسط کارشناسان شرکت آب منطقه‌ای ذی ربط و سازمان آب و برق خوزستان تعیین می‌شود.</p>	<p>تبصره «۴» - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ظرف مدت ۲ سال از تاریخ ابلاغ این قانون، مکلف است عرصه منابع آبی موضوع ماده (۲) این قانون، را ابطال و مالکیت عرصه انهار را به نام دولت جمهوری اسلامی ایران با نمایندگی وزارت نیرو منتقل و تغییر نام دهد. تعیین تکلیف اعیانی‌های موجود، مطابق تبصره‌های «۱» و «۲» این ماده انجام می‌گردد.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>
<p>تبصره «۴» - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ظرف مدت ۲ سال از تاریخ ابلاغ این قانون، مکلف است عرصه منابع آبی موضوع ماده (۲) این قانون، را ابطال و مالکیت عرصه انهار را به نام دولت جمهوری اسلامی ایران با نمایندگی وزارت نیرو منتقل و تغییر نام دهد. تعیین تکلیف اعیانی‌های موجود، مطابق تبصره‌های «۱» و «۲» این ماده انجام می‌گردد.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>
<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>
<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>	<p>تبصره «۵» - دستگاه‌های اجرایی و شوراهای تأمین استان و شهرستان موظفند همکاری و مساعدت لازم برای آردسازی بستر مصادیق مذکور در ماده (۲) این قانون، که به‌تصرف آمده را با وزارت نیرو و بعمل آورند.</p>

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۷) - انهار عمومی واقع در محدوده و حریم مصوب شهرها، که به تشخیص وزارت نیرو و متروک اعلام می‌گردد مشمول قانون زمین شهری می‌شود و تمامی درآمدهای حاصله از تغییر کاربری و واگذاری این اراضی به حساب خزانه واریز و سددرد آن در قالب قوانین بودجه سالانه کشور به وزارت نیرو و تخصیص می‌یابد تا صرف جبران خسارات تبصره «۱» ماده (۶) این قانون و حفاظت ساماندهی رودخانه‌ها گردد.</p>	<p>ماده (۶) - فروش اراضی بستر رودخانه، نهر، مسیل، انهار طبیعی و عمومی ممنوع است. در صورتی که مصادیق این ماده متروک و غیر قابل استفاده باشند، وزارت نیرو می‌تواند نسبت به فروش آنها اقدام و صد در صد منابع حاصل از آن به خزانه واریز و سددرد آن در قالب قوانین بودجه سالانه کشور به وزارت نیرو و تخصیص می‌یابد تا صرف جبران خسارات تبصره «۱» ماده (۵) این قانون و حفاظت ساماندهی رودخانه‌ها گردد.</p>	<p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۱۰) - چنانچه امکان دیوارسازی و استفاده از اراضی مازاد بستر برای مجاوران وجود داشته باشد، شرکت آب منطقه‌ای ضمن مشخص کردن مجاوران رودخانه یا نهر یا مسیل یا مرداب یا برکه طبیعی، مشخصات دیواره و مقدار زمین‌هایی را که در اثر دیوارسازی حاصل می‌شود، معلوم و به مجاوران اعلام خواهد نمود تا در صورت تمایل به شرکت مر اجعه و یا قبول شرایط و مشخصات دیوارسازی برای اخذ اجازه مربوط اقدام نمایند. بستر واقع در پشت دیواره احداثی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. شرکت می‌تواند پس از تأمین میزان حریم که بلافاصله بعد از دیواره احداثی شروع می‌شود، باقیمانده بستر را به سازنده دیوار یا در صورت عدم تمایل سازنده به دیگران اجاره دهد.</p> <p>ماده (۱۱) - شرکت‌های آب منطقه‌ای با همکاری شهرداری‌ها و ادارات ثبت اسناد و املاک، مسیل‌های متروک را شناسایی خواهند نمود. تشخیص متروک بودن مسیل‌ها در خارج محدوده قانونی شهرها یا شرکت آب منطقه‌ای است، ولی در داخل محدوده قانونی شهرها، شرکت مزبور با همکاری شهرداری‌ها تصمیم‌گیرنده است. در صورت بروز اختلاف نظر، تشخیص وزارت نیرو معتبر می‌باشد.</p> <p>قانون بودجه سال ۱۳۹۴</p> <p>بند «ن» تبصره «۳» - به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود تا اراضی مسیل‌های ناشی از عوامل طبیعی و غیرطبیعی که به صورت متروک در محدوده خدمات شهری به جامانده است و امکان وقوع سیلاب در آنها وجود ندارد را از طریق مزایده عمومی به فروش رسانده و درآمدهای حاصل از فروش، این اراضی را به حساب درآمد عمومی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کند. مبلغ یک‌هزار و هشتصد میلیارد (۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از محل ردیف ۱۳۹ - ۵۳۰۰۰۰۰ متناسب با وصولی جهت تکمیل طرح‌های حفاظت و ساماندهی رودخانه‌ها، آبرسانی و پرداخت خسارت بابت تصرفات وزارت نیرو و اعیانی‌های مزاحم و یا اراضی مورد نیاز وزارت نیرو جهت اصلاح مسیر رودخانه‌های همان شهر در اختیار این وزارتخانه قرار می‌گیرد. آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارت نیرو تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>
<p>ماده (۸) - چنانچه اشخاص اعم از حقیقی یا حقوقی به صورت موردی، تعیین حد بستر و حریم مذکور در ماده (۳) این قانون که در مجاورت ملکی واقع است را تقاضا نمایند. شرکت آب منطقه‌ای مکلف است با اخذ هزینه‌های مربوط که تعرفه آن از طرف وزارت نیرو و تعیین خواهد شد؛ حداکثر ظرف یک ماه بعد از وصول تقاضا و پرداخت هزینه، نسبت به تعیین حد بستر و حریم اقدام نماید.</p>	<p>ماده (۷) - وزارت نیرو مکلف است حداکثر ظرف مدت ۲ سال از تاریخ تصویب این قانون، نسبت به تشخیص و تعیین و اعلام عمومی و قطعیت پهنای بستر و حریم مصادیق مندرج در ماده (۳) در کلیه نقاط کشور با اولویت مر اکز جمعیتی و سیل‌خیز به شکل سراسری، مطابق آیین‌نامه اجرایی که بنابه پیشنهاد آن وزارت به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، اقدام نماید.</p> <p>تبصره - در مناطقی که مطالعات سراسری انجام نشده است، بنا به درخواست مجاورین تعیین پهنای بستر و حریم به صورت موردی به وسیله کارشناسان وزارت نیرو و بر اساس ضوابط ابلاغی آن وزارت صورت می‌گیرد. هزینه‌های مربوطه بر اساس تعرفه مصوب که در قوانین بودجه سالانه پیش‌بینی می‌شود، بر عهده متقاضی است.</p>	<p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۲) - شرکت‌های آب منطقه‌ای مکلفند با توجه به امکانات، حد بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی موجود در حوزه فعالیت خود را با برنامهریزی مشخصی و با اعزام کارشناس یا کارشناسان ذیصلاح طبق مقررات این آیین‌نامه تعیین نمایند.</p> <p>ماده (۳) - شرکت آب منطقه‌ای در هر مورد که بستر و حریم رودخانه، نهر طبیعی، مسیل، مرداب و برکه طبیعی را تعیین می‌نماید، مراتب را به طرق مقتضی به طور کتبی به متقاضی اعلام و در مورد تعیین بستر و حریم سرتاسری، موضوع از طریق پخش اطلاعیه‌های محلی (برای یک نوبت) به اطلاع اشخاص ذی‌نفع می‌رسد که بستر و حریم رودخانه، نهر (طبیعی - سنتی)، مسیل، مرداب و برکه طبیعی مورد نظر تعیین گردیده و اشخاص می‌توانند برای کسب اطلاع از حدود بستر و حریم تعیین شده به شرکت آب مربوط مراجعه و چنانچه اعتراضی داشته باشند ظرف یک ماه از تاریخ انتشار اطلاعیه، اعتراض خود را به شرکت مربوط تسلیم و رسید دریافت دارند. چنانچه اعتراضی نسبت به بستر و حریم تعیین شده در مهلت مذکور در فوق واصل شود، شرکت آب منطقه‌ای مربوط اعتراض را به کمیسیونی مرکب از دو نفر کارشناس فنی ذیصلاح و یک نفر کارشناس حقوقی که از بین مجربترین کارشناسان شرکت با ابلاغ مدیر عامل منصوب می‌شوند، ارجاع می‌نماید.</p> <p>ماده (۹) - چنانچه افراد یا شهرداری‌ها یا ادارات ثبت اسناد و املاک به صورت موردی تقاضای تعیین حد بستر و حریم رودخانه، انهار یا مسیل یا مرداب و یا برکه طبیعی را که در مجاورت ملکی واقع است، بنمایند، شرکت آب منطقه‌ای مکلف است با اخذ هزینه کارشناسی که تعرفه آن از طرف وزارت نیرو تعیین خواهد شد، نسبت به تعیین حد بستر و حریم هر یک از موارد یاد شده بهتر تیب مقرر در این آیین‌نامه اقدام نماید. مشروط بر اینکه تصرفات قانونی اشخاص نسبت به املاک مورد نظر احراز و توسط مراجع ذیصلاح تأیید شده باشد.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۷) - کشت موقت در آن قسمت از بستر رودخانه، نهر و مسیل که برای بهره‌برداری از آب مزاحمتی ایجاد ننماید، با موافقت کتبی و قبلی شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط به صورت اجاره و رعایت اولویت برای مجاوران بلامانع است، ولی مستاجر به هیچ وجه حق ایجاد اعیانی و غرس نهال و درخت (بجز زراعت سطحی) را ندارد. در صورت تخلف اراضی مسترد و از فعالیت وی جلوگیری خواهد شد. شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط باید در اجاره‌نامه قید کند که در صورت بروز هرگونه خسارت ناشی از سیل و نظایر آن هیچ‌گونه مسئولیتی نخواهد داشت.</p> <p>تبصره - استفاده از مقررات این ماده در مورد اراضی بستر بالادست سدها شمول ندارد.</p> <p>ماده (۸) - چنانچه بستر رودخانه، نهر طبیعی و مسیل به صورت طبیعی تغییر نماید و باقیمانده بستر که بستر مرده نامیده می‌شود و کماکان در اختیار دولت است، برای اجرای طرح‌های آب و برق قابل استفاده باشد، با حدود مشخصی از طریق وزارت نیرو به دستگاه متقاضی به صورت اجاره واگذار و نحوه آماده‌سازی، کنار هبندی و سایر شرایط مربوط در سند واگذاری قید خواهد گردید.</p> <p>ماده (۱۰) - چنانچه امکان دیوارسازی و استفاده از اراضی مزاد بستر برای مجاوران وجود داشته باشد، شرکت آب منطقه‌ای ضمن مشخص کردن مجاوران رودخانه یا نهر یا مسیل یا مرداب یا برکه طبیعی، مشخصات دیواره و مقدار زمین‌هایی را که در اثر دیوارسازی حاصل می‌شود، معلوم و به مجاوران اعلام خواهد نمود تا در صورت تمایل به شرکت مر اجعه و یا قبول شرایط و مشخصات دیوارسازی برای اخذ اجازه مربوط اقدام نمایند. بستر واقع در پشت دیواره احداثی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. شرکت می‌تواند پس از تأمین میزان حریم که بلافاصله بعد از دیواره احداثی شروع می‌شود، باقیمانده بستر را به سازنده دیوار یا در صورت عدم تمایل سازنده به دیگران اجاره دهد.</p> <p>قانون مدیریت بحران کشور (مصوب ۹۸/۰۵/۲۳)</p> <p>ماده (۱۴)</p> <p>ح) وزارت امور اقتصادی و دارایی (بیمه مرکزی) موظف است با هماهنگی سازمان و همکاری دستگاه‌های مرتبط با موضوع ماده (۲) این قانون، ساز و کارهای لازم جهت گسترش بیمه حوادث و سوانح یا اولویت آتش‌سوزی، سیل و زلزله را فراهم کند.</p> <p>ماده (۱۹) - دولت موظف است، بنابه پیشنهاد سازمان و به منظور انجام نوسازی و مقاوم‌سازی ساختمان‌های مسکونی شهری و روستایی، بازسازی مناطق خسارت‌دیده و بازتوانی افراد آسیب‌دیده از حوادث و سوانح، اعتبارات مورد نیاز را در قالب کمک‌های بلاعوض و مابه‌التفاوت سود و کارمزد تسهیلات بانکی از طریق ردیف‌های پیش‌بینی شده در بودجه سالانه با تنخواه خزانه موضوع بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و با رعایت بند مذکور تأمین و پرداخت کند. تنخواه مذکور حداکثر تا پایان همان سال از محل صرفه‌جویی در مصارف عمومی، ارائه اصلاحیه یا متمم بودجه سالانه تسویه می‌شود.</p> <p>تبصره - سازمان با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که ضمن تشویق و کمک مردم برای خرید بسته‌های بیمه حوادث در مورد پوشش بیمه و ارتقای سطح خدمات و تعهدات آن نسبت به کمک‌های بلاعوض در جبران بخشی از خسارات اشخاص حقیقی و حقوقی غیر دولتی سالانه افزایش یابد و با پوشش کامل بیمه، میزان این کمک‌ها کاهش یابد.</p>	<p>ماده (۹) - وزارت نیرو می‌تواند اراضی بستر غیر فعال و بستر مزاد ناشی از ساماندهی موارد مذکور در ماده (۲) را با لحاظ حریم مربوطه حتی المقدور با اولویت مجاورین و در محدوده قانونی شهرها با اولویت شهرداری‌ها با رعایت آیین‌نامه معاملات شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان به صورت اجاره با کاربری‌های سازگار با زیست‌بوم منبع آبی واگذار نماید. متقاضیان ساماندهی یا استفاده از اراضی ساماندهی شده موظفند نسبت به ارائه طرح پیشنهادی اقدام و پس از اخذ مجوز از دستگاه‌های ذی‌ربط مراتب را همراه با طرح نهایی جهت بررسی و تصویب به وزارت نیرو ارائه نمایند. در صورتی‌که مستاجر از نقشه مصوب طبق تشخیص وزارت نیرو تخلف نماید، عملیات انجام شده، با صدور دستور دادستان محل، متوقف و اعیانی مذکور به هزینه مستاجر قلع و رفع تخلف می‌شود. تبصره - مستاجر مکلف است در هنگام انعقاد قرارداد اجاره نسبت به ارائه بیمه‌نامه حفاظت در برابر سیلاب اقدام نماید.</p>	

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون حفاظت دریا و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی (مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴)</p> <p>ماده (۲) - آلوده کردن رودخانه‌های مرزی و آب‌های داخلی و دریای سرزمینی ایران به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی خواه توسط کشتی‌ها و خواه توسط سکوهای حفاری یا جزایر مصنوعی (اعم از ثابت و شناور) و خواه توسط لوله‌ها و تاسیسات و مخازن نفتی واقع در خشکی یا دریا ممنوع است و مرتکب به جرم جرحه‌ای از ۶ ماه تا دو سال یا پرداخت جزای نقدی از یک میلیون تا ده میلیون ریال یا به هر دو مجازات محکوم می‌گردد، در صورتی که آلودگی به واسطه بی‌مبالاتی یا بی‌احتیاطی واقع شود. مجازات مرتکب حداقل جزای نقدی مذکور است. نیروی دریایی شاهنشاهی یا ژاندارمری کشور بر حسب مورد به منظور جلب و دستگیری مرتکب و تنظیم صورت‌مجلس تشخیص میز آن آلودگی در صورتی که وسیله آلوده‌کننده نفت‌کش باشد آن را متوقف و در مورد سایر منابع آلوده‌کننده از ادامه عملیات آنها جلوگیری بعمل خواهد آورد.</p> <p>آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ با اصلاحات ۱۳۸۲/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۱۲) - عبور لوله نفت و گاز و غیره از بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار طبیعی، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی با موافقت وزارت نیرو و بلامانع است، ولی مسئولیت حفاظت آنها با دستگاه‌های ذی‌ربط خواهد بود.</p>	<p>ماده (۱۰) - کلیه دستگاه‌های اجرایی، شهرداری‌ها، نهادهای اشخاص مکلف‌اند در احداث و بهره‌برداری از جاده‌ها و راه‌آهن مشرف به بستر و حریم رودخانه‌ها یا مخازن سدهای تامین‌کننده یا مخازن سدهای تامین‌کننده آب شرب به‌نحوی عمل نمایند که از سقوط وسایل حمل‌کننده مواد سمی و شیمیایی به داخل آنها جلوگیری شود. مسئولیت ایمن‌سازی به‌عهده احداث‌کننده یا بهره‌بردار است.</p> <p>تبصره «۱» - «جانمایی و استقرار هر نوع منبع آلوده‌کننده و عبور لوله‌های نفت و مواد نفتی، شیمیایی، فاضلاب در بستر و حریم مصادیق مندرج در ماده (۲) ممنوع است و در موارد ضروری با موافقت و رعایت ضوابط ابلاغی وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط‌زیست خواهد بود. در صورت جانمایی و استقرار این منابع، مسئولیت حفاظت آنها با دستگاه ذی‌ربط است.</p> <p>تبصره «۲» - «تخلیه هرگونه مواد آلوده‌کننده اعم از نفتی شیمیایی، فاضلاب، نخاله، زباله در بستر و حریم موارد مندرج در این قانون، مطلقاً ممنوع است.</p> <p>تبصره «۳» - «متخلف از مفاد این ماده مشمول مجازات پیش‌بینی شده در ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب می‌باشد.</p> <p>تبصره «۴» - «مفاد این ماده، نافی وظایف و مسئولیت‌های سازمان حفاظت محیط‌زیست در پیشگیری، ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب بر اساس ماده (۴۶) قانون توزیع عادلانه آب نخواهد بود.</p>	<p>ماده (۱۰) - کلیه دستگاه‌های اجرایی، شهرداری‌ها، نهادهای اشخاص مکلفند در احداث و بهره‌برداری از جاده‌ها و راه‌آهن مشرف به بستر و حریم رودخانه‌ها یا مخازن سدهای تامین‌کننده آب شرب به‌نحوی عمل نمایند که از سقوط وسایل حمل‌کننده مواد سمی و شیمیایی به داخل آنها جلوگیری شود. مسئولیت ایمن‌سازی به‌عهده احداث‌کننده و بهره‌بردار است.</p> <p>تبصره «۱» - «جانمایی و استقرار هر نوع منبع آلوده‌کننده و عبور لوله‌های نفت و مواد نفتی، شیمیایی، فاضلاب در بستر و حریم رودخانه‌هایی که آب شرب را تامین می‌کنند، ممنوع است و در موارد ضروری با موافقت و رعایت ضوابط ابلاغی وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط‌زیست خواهد بود. در صورت جانمایی و استقرار این منابع، مسئولیت حفاظت آنها با دستگاه ذی‌ربط است.</p> <p>تبصره «۲» - «مفاد این ماده، نافی وظایف و مسئولیت‌های سازمان حفاظت محیط‌زیست در پیشگیری، ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب بر اساس ماده (۴۶) قانون توزیع عادلانه آب نخواهد بود.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون توزیع عادلانه آب (مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶)</p> <p>ماده (۴۸) - صدور اجازه بهره‌برداری یا واگذاری بهره‌برداری از شن و ماسه و خاک رس بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار و مسیل‌ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها منوط به کسب موافقت قبلی وزارت نیرو و است.</p> <p>تبصره - وزارت نیرو و در موقع موافقت با موضوع این ماده مشخصات فنی مورد نظر خود را جهت درج در پروانه بهره‌برداری به دستگاه صادرکننده پروانه اعلام خواهد کرد و حق نظارت بر رعایت این مشخصات را خواهد داشت.</p> <p>قانون بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور (مصوب ۱۳۶۳/۱۲/۳۰)</p> <p>تبصره «۶» الف) از اول سال ۱۳۶۳ کلیه امور مربوط به بهره‌برداری از معادن شن و ماسه معمولی و خاک رس معمولی به وزارت کشور محول می‌شود تا با رعایت مفاد تبصره ماده (۲۴) قانون معادن مصوب ۱۳۶۳/۰۳/۰۱ مجلس شورای اسلامی از طریق فرمانداری‌ها و بخشدارهای و شهرداری‌های هر محل و یا سازمان‌های دولتی دیگر و یا بخش خصوصی انجام دهد و درآمد حاصله ناشی از قیمت پایه موضوع ماده (۲۶) قانون معادن فوق‌الذکر را بر حسب درآمدهای عمومی کشور منظور نماید.</p> <p>ب) اجازه داده می‌شود اعتبار ردیف ۵۹۰۳۰۵۹ قسمت چهارم این قانون حداکثر تا معادل درآمدی که در اجرای بند «الف» این تبصره وصول و به حساب درآمد عمومی منظور می‌شود از طریق فرمانداری‌ها یا بخشدارهای و یا شهرداری‌های حوزه هر معدن بهتر تبیین می‌شود بر اساس موافقتنامه‌هایی که با سازمان برنامه و بودجه استان مربوط می‌باشد خواهد شد به مصرف عمران شهرها و روستاها برسد.</p> <p>ج) آیین‌نامه اجرایی این تبصره حداکثر ظرف مدت دوماه از تاریخ تصویب این قانون بنابه پیشنهاد مشترک وزارت کشور و وزارت معادن و فلزات و وزارت نیرو و وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p> <p>قانون اصلاح قانون معادن (مصوب ۱۳۹۰/۰۸/۲۲)</p> <p>ماده (۴) - ماده (۴) قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد:</p> <p>ماده (۴) - سیاستگذاری اجرایی و هماهنگی در مورد طبقات مواد معدنی با رعایت قانون اصلاح مواد از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و در چارچوب این قانون بجز موارد مربوط به وزارتخانه‌های نفت و نیرو و سازمان انرژی اتمی ایران در حیطه وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت است</p> <p>ماده (۸) - ماده (۹) قانون به شرح زیر اصلاح می‌گردد: ماده (۹) - بهره‌برداری از ذخایر معدنی، بجز موارد مربوط به وزارتخانه‌های نفت و نیرو و سازمان انرژی اتمی ایران مستلزم اخذ پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت، معدن و تجارت است. پروانه بهره‌برداری سندی رسمی، لازم‌الاجرا، قابل معامله، تمدید و توثیق است که متضمن حق انتفاع دارنده پروانه از ذخیره معدنی مندرج در پروانه و نیز دربردارنده تعهدات وی در اجرای مفاد آن می‌باشد. مدت هر دوره بهره‌برداری حداکثر تا بیست و پنج سال است.</p> <p>تبصره «۱» - «مؤسسات مالی نظیر بانک‌ها مکلفند معادن دارای پروانه بهره‌برداری را به‌عنوان وثیقه و تضمین اعطا و بازپرداخت تسهیلات مالی بپذیرند.</p> <p>تبصره «۲» - بهره‌برداران از ذخایر معدنی طبقه دو به استثنای بهره‌برداران کاشف و یا دارندگان گواهی کشف مکلفند حداکثر نیم درصد (۵/۰٪) از محصول استخراج شده در سر معدن یا بهای آن را به نرخ روز به اختیار کاشف از تاریخ شروع به استخراج حداکثر به میزان ذخیره مندرج در گواهی کشف تا حداکثر بیست و پنج سال به عنوان حق اکتشاف به وی بپردازند.</p> <p>تبصره «۳» - شرایط و چگونگی صدور پروانه بهره‌برداری و مدت اعتبار هر دوره بهره‌برداری و نیز ضوابط تعیین در صند مذکور در تبصره «۲» در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین می‌شود.</p>	<p>ماده (۱۱) - صدور هر گونه پروانه بهره‌برداری مصالح رودخانه‌ای در محدوده بستر موارد مندرج در ماده (۳) این قانون ممنوع است و برداشت شن و ماسه و خاک رس صرفاً در قالب مجوزی که به صورت محدود توسط وزارت نیرو صادر و بر آن نظارت می‌گردد، امکانپذیر خواهد بود. مجوز فوق در دریاچه‌ها سازهای آبخیزداری پس از هماهنگی با سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور صادر خواهد شد. تعرفه مجوز مذکور به پیشنهاد وزارت نیرو هر ساله به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p> <p>تبصره «۱» - «وجود دریافتی به حساب درآمد عمومی کشور نزد خزانه‌داری کل کشور و اریز و منابع حاصل از آن به وزارت نیرو و سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور برای حفاظت، لایروبی و ساماندهی رودخانه‌ها و مسیل‌های همان استان و فعالیت‌های آبخیزداری مرتبط با و پایش (کنترل) سیل تخصیص می‌یابد. وجود دریافتی حاصل از برداشت شن و ماسه و خاک رس در محدوده‌های شهری یا روستایی، حسب مورد به شهرداری‌ها و دهیاری‌های مربوط برای حفاظت، لایروبی و ساماندهی رودخانه‌ها و مسیل‌های واقع در همان شهر یا روستا تخصیص می‌یابد.</p> <p>تبصره «۲» - صدور هر گونه مجوز برداشت شن و ماسه و خاک رس در اراضی واقع در حریم رودخانه‌ها توسط دستگاه‌های ذی‌ربط منوط به اخذ موافقت وزارت نیرو و برای حفظ حقوق ارتفاقی بستر رودخانه‌ها، با رعایت قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴ - با اصلاحات و الحاقات بعدی آن - و قانون وظایف وزارت نیرو، نسبت به صدور دستور تعقیب بهره‌برداران غیرمجاز و توقیف وسایل، ماشین‌آلات و ادوات مربوطه به‌وسیله مأموران ماده «۳» قانون توزیع عادلانه آب و همکاری نیروی انتظامی محل تا تعیین تکلیف نهایی پرونده، اقدام نماید. دادگاه صالح علاوه بر صدور حکم به پرداخت خسارات وارده به منابع آبی مصادیق این قانون، حکم به ضبط وسایل، ماشین‌آلات و ادوات صادر می‌نماید. میزان خسارات وارده به موجب دستور العمل ابلاغی وزیر نیرو خواهد بود. وجوه دریافتی به خزانه اریز و مندرج در منابع حاصل از آن به وزارت نیرو و وزارت معادن و فلزات در همان شهرستان به مصرف حفاظت رودخانه‌ها و منابع آبی‌های سطحی برسد.</p> <p>تبصره «۳» - مجوزهای قانونی صادره توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تا زمان اعتبار کماکان به قوت خود باقی است.</p>	<p>ماده (۱۱) - صدور هر گونه پروانه بهره‌برداری مصالح رودخانه‌ای در محدوده بستر موارد مندرج در ماده (۳) این قانون ممنوع است و برداشت شن و ماسه و خاک رس صرفاً در قالب مجوزی که به صورت محدود توسط وزارت نیرو و منابع حاصل از آن به وزارت نیرو و سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور برای حفاظت، لایروبی و ساماندهی رودخانه‌ها و مسیل‌های همان استان و فعالیت‌های آبخیزداری مرتبط با و پایش (کنترل) سیل تخصیص می‌یابد. وجود دریافتی حاصل از برداشت شن و ماسه و خاک رس در محدوده‌های شهری یا روستایی، حسب مورد به شهرداری‌ها و دهیاری‌های مربوط برای حفاظت، لایروبی و ساماندهی رودخانه‌ها و مسیل‌های واقع در همان شهر یا روستا تخصیص می‌یابد.</p> <p>تبصره «۲» - صدور هر گونه مجوز برداشت شن و ماسه و خاک رس در اراضی واقع در حریم رودخانه‌ها توسط دستگاه‌های ذی‌ربط منوط به اخذ موافقت وزارت نیرو و برای حفظ حقوق ارتفاقی بستر رودخانه‌ها، با رعایت قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴ - با اصلاحات و الحاقات بعدی آن - و قانون وظایف وزارت نیرو، نسبت به صدور دستور تعقیب بهره‌برداران غیرمجاز و توقیف وسایل، ماشین‌آلات و ادوات به‌وسیله مأموران ماده (۳) قانون توزیع عادلانه آب و همکاری فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران محل تا تعیین تکلیف نهایی پرونده، اقدام می‌نماید. دادگاه صالح علاوه بر صدور حکم به پرداخت خسارت به وزارت نیرو، به میزان حداقل یک‌ونیم برابر ارزش روز مصالح برداشت شده، حکم به ضبط وسایل، ماشین‌آلات و ادوات، صادر می‌نماید. وجوه دریافتی به حساب درآمد عمومی کشور نزد خزانه‌داری کل کشور و اریز و مندرج در منابع حاصل از آن به وزارت نیرو و وزارت معادن و فلزات در همان شهرستان به مصرف حفاظت رودخانه‌ها و منابع آبی‌های سطحی برسد.</p> <p>تبصره «۳» - مجوزهای قانونی صادره توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت تا زمان اعتبار کماکان به قوت خود باقی است.</p>

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۱۲) - انحراف مسیر یا مسقف کردن رودخانه‌ها و مسیل‌ها به‌منظور استفاده از فضای فوقانی آنها توسط اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، وزارت راه و شهرسازی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و سایر دستگاه‌ها ممنوع است، مگر با اجازه وزارت نیرو و در صورت تخلف بر ابر ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب با متخلف برخورد خواهد شد.</p> <p>تبصره - اشخاص مذکور در این ماده که بدون کسب اجازه اقدام به انحراف مسیر یا مسقف کردن رودخانه‌ها و مسیل‌ها نمایند با درخواست وزارت نیرو و دستور دادستان مکلفند نسبت به اعاده به وضع سابق اقدام نمایند.</p>	<p>ماده (۱۲) - انحراف مسیر یا مسقف کردن رودخانه‌ها و مسیل‌ها به‌منظور استفاده از فضای فوقانی آنها توسط اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ممنوع است. در صورت تخلف مطابق ماده (۴۵) قانون توزیع عادلانه آب، با متخلف برخورد خواهد شد.</p> <p>تبصره - در صورت تخلف اشخاص از ماده فوق بنا به درخواست وزارت نیرو و با حکم مرجع قضایی مرتکب مکلف است نسبت به اعاده به وضع سابق و جبران خسارت ذی‌نفعان اقدام نماید.</p>	<p>ماده (۲) - ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه‌ها و انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزنی ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو.</p> <p>تبصره «۴» - وزارت نیرو در صورتی که اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهار و رودخانه‌ها و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف وزارت نیرو با اجازه و نظارت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد.</p> <p>خسارات بهترتیب مقرر در مواد (۴۳) و (۴۴) این قانون تعیین و پرداخت می‌شود.</p>
<p>ماده (۱۳) - نماینده وزارت نیرو و به‌منظور اعمال و وظایف حاکمیتی وزارت نیرو و در خصوص بررسی طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی شهرها و روستاها و با داشتن حق رأی به‌عنوان عضو کمیسیون‌های مربوط در استان‌ها تعیین می‌شود.</p>	<p>ماده (۱۳) - وزارت نیرو و موظف است نماینده خود را به‌منظور اعمال و وظایف حاکمیتی وزارت نیرو در خصوص طرح‌های تفصیلی و هادی شهرها و روستاها با حق رأی در کمیسیون‌های مربوط در استان‌ها معرفی و تعیین نماید.</p>	
<p>ماده (۱۴) - به‌منظور میانیت از بستر و حریم، وزارت نیرو و شرکت‌های زیرمجموعه آن، سازمان حفاظت محیط‌زیست در تمام مراحل رسیدگی به دعاوی حقوقی و کیفری در کلیه مراجع قضایی، از پرداخت هزینه‌های دادرسی معاف هستند.</p>	<p>ماده (۱۴) - به‌منظور میانیت از منابع آب، وزارت نیرو و شرکت‌های زیرمجموعه آن، سازمان حفاظت محیط‌زیست در تمام مراحل رسیدگی به دعاوی حقوقی و کیفری در کلیه مراجع قضایی، از پرداخت هزینه‌های دادرسی معاف هستند.</p>	<p>ماده (۱۴) - به‌منظور میانیت از بستر و حریم، وزارت نیرو و شرکت‌های زیرمجموعه آن، سازمان حفاظت محیط‌زیست و سایر دستگاه‌های مربوط در تمام مراحل رسیدگی به دعاوی حقوقی و کیفری در کلیه مراجع قضایی، از پرداخت هزینه‌های دادرسی معاف هستند.</p>
<p>ماده (۱۵) - برای تسهیل و تسریع رسیدگی به دعاوی مرتبط با بخش آب، در دادگستری هر شهرستان، شعب اختصاصی رسیدگی به دعاوی مربوط به آب ظرف مدت ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون، تشکیل خواهد شد.</p>	<p>ماده (۱۵) - برای تسهیل و تسریع رسیدگی به دعاوی مرتبط با بخش آب، در دادگستری هر شهرستان، شعب اختصاصی رسیدگی به دعاوی مربوط به آب ظرف مدت ۶ ماه پس از ابلاغ این قانون، تشکیل خواهد شد.</p>	<p>ماده (۵۰) - در هر مورد که دادگاه‌ها در اجرای مقررات این قانون صالح به رسیدگی باشند مکلفند به فوریت و خارج از نوبت به اختلافات رسیدگی و حکم صادر نمایند.</p> <p>قانون آیین دادرسی (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۰۴)</p> <p>ماده (۲۵) - به تشخیص رئیس قوه قضائیه، دادرس‌های تخصصی از قبیل دادرس‌ای شهرستان تشکیل می‌شود.</p> <p>ماده (۵۶۶) - تمام مراجع قضایی موضوع این قانون مکلفند با توجه به نوع دعاوی به تخصیص شعبه یا شعبی از مراجع قضایی برای رسیدگی تخصصی اقدام کنند.</p> <p>تبصره - شیوه تشکیل شعب تخصصی مراجع قضایی اعم از حقوقی و کیفری موضوع این ماده به موجب آیین‌نامه‌ای است که ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزیر دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.</p>

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۱۶) - وزارت نیرو و مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، طرح مطالعات جامع پیشگیری و واپایش سیلاب کشور را با لحاظ گزینده‌های مختلف با اولویت حوضه‌های آبریز با خطرپذیری بالا و در نظرگیری وظایف دستگاه‌های مرتبط و کاهش خطرپذیری و خسارت از طریق طرح‌های سازهای و غیرسازهای طرف مدت پنج سال مطالعه و به وزارت کشور ارائه نماید.</p> <p>تبصره «۱» - تا زمان تکمیل مطالعات جامع کنترل سیلاب دستگاه‌های مختلف در اجرای وظایف خود موظف هستند نسبت به استعمال و اخذ تأیید وزارت نیرو اقدام نمایند.</p> <p>تبصره «۲» - «فعالیت‌های آبخیزداری و آبخوانداری در راستای پیشگیری و مهار سیل از منشأ در سطح حوضه‌های آبخیز بالادست توسط سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور در اولویت اقدامات طرح جامع واپایش (کنترل) سیلاب می‌باشد. اجرای طرح‌های منابع طبیعی، آبخیزداری و آبخوانداری در سطح حوضه‌های آبخیز که به موجب قانون برعهده وزارت جهاد کشاورزی (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور) است، تابع ضوابط و مقررات وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد. این امر نافی هماهنگی با وزارت نیرو نبوده و نحوه هماهنگی براساس دستورالعملی خواهد بود که توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی تهیه و ابلاغ می‌گردد.</p> <p>تبصره «۳» - به منظور ارتقای عملی و کاربردی حفاظت از رودخانه‌ها و مدیریت سیل در کشور، رویکرد مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز با استفاده از انسجام نهادی و مشارکت مردمی الزامی است. برنامهریزی، مطالعه، اجرا و پایش اقدامات حفاظت رودخانه‌ها و سایر مجاری آب‌های سطحی و مدیریت سیل براساس آمایش حوزه‌ای صورت می‌پذیرد.</p>	<p>ماده (۱۶) - وزارت نیرو و مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، طرح جامع پیشگیری و واپایش سیلاب کشور را با اولویت حوضه‌های آبریز با خطرپذیری بالا و با در نظرگیری وظایف دستگاه‌های مرتبط طرف دو سال تهیه و جهت اجرا و تأمین منابع اعتباری به سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان مدیریت بحران کشور ارائه نماید.</p> <p>تبصره «۱» - تا زمان تکمیل طرح موضوع این ماده، دستگاه‌های مرتبط مکلف به اجرای وظایف قانونی خود در زمینه پیشگیری و واپایش (کنترل) سیلاب با هماهنگی وزارت نیرو می‌باشند.</p> <p>تبصره «۲» - فعالیت‌های آبخیزداری و آبخوانداری در راستای پیشگیری و مهار سیل از منشأ در سطح حوضه‌های آبخیز بالادست توسط سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور در اولویت اقدامات طرح جامع واپایش (کنترل) سیلاب می‌باشد. اجرای طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری در سطح حوضه‌های آبخیز که به موجب قانون برعهده وزارت جهاد کشاورزی (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور) است، تابع ضوابط و مقررات وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد. این امر نافی هماهنگی با وزارت نیرو نبوده و نحوه هماهنگی براساس دستورالعملی خواهد بود که توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی تهیه و ابلاغ می‌گردد.</p> <p>تبصره «۳» - به منظور ارتقای عملی و کاربردی حفاظت از رودخانه‌ها و مدیریت سیل در کشور، رویکرد مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز با استفاده از انسجام نهادی و مشارکت مردمی الزامی است. برنامهریزی، مطالعه، اجرا و پایش اقدامات حفاظت رودخانه‌ها و سایر مجاری آب‌های سطحی و مدیریت سیل براساس آمایش حوزه‌ای صورت می‌پذیرد.</p>	<p>ماده (۱۶) - وزارت نیرو و مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، طرح جامع پیشگیری و واپایش (کنترل) سیلاب کشور را با اولویت حوضه‌های آبریز با خطرپذیری بالا و با در نظرگیری وظایف دستگاه‌های مرتبط طرف دو سال تهیه و جهت اجرا و تأمین منابع اعتباری به سازمان برنامه و بودجه کشور و سازمان مدیریت بحران کشور ارائه نماید.</p> <p>تبصره «۱» - تا زمان تکمیل طرح موضوع این ماده، دستگاه‌های مرتبط مکلف به اجرای وظایف قانونی خود در زمینه پیشگیری و واپایش (کنترل) سیلاب با هماهنگی وزارت نیرو می‌باشند.</p> <p>تبصره «۲» - فعالیت‌های آبخیزداری و آبخوانداری در راستای پیشگیری و مهار سیل از منشأ در سطح حوضه‌های آبخیز بالادست توسط سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور در اولویت اقدامات طرح جامع واپایش (کنترل) سیلاب می‌باشد.</p> <p>تبصره «۳» - به منظور ارتقای عملی و کاربردی حفاظت از رودخانه‌ها و مدیریت سیل در کشور، رویکرد مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز با استفاده از انسجام نهادی و مشارکت مردمی الزامی است. برنامهریزی، مطالعه، اجرا و پایش اقدامات حفاظت رودخانه‌ها و سایر مجاری آب‌های سطحی و مدیریت سیل براساس آمایش حوزه‌ای صورت می‌پذیرد.</p>

متن لایحه	متن پیشنهادی	سوابق تقنینی
<p>ماده (۱۷) وزارت کشور موظف است در راستای اجرای نتایج مطالعات موضوع ماده (۱۶) این قانون به منظور مینانگ از جان و مال شهروندان و سرمایه‌های ملی و عمومی کشور در برابر سیلاب نسبت به پیگیری اجرای طرح‌های ایمن‌سازی شهر و روستا از طریق شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و تامین منابع اعتباری مورد نیاز اقدام نماید.</p> <p>تبصره «۱» اجرای اقدامات مرتبط با طرح‌های ایمن‌سازی مراکز جمعیتی از قبیل لایروبی، ساماندهی و رفع موانع آنگذری در داخل محدوده و حریم برعهده شهرداری و در محدوده روستا برعهده دهیاری هر محل می‌باشد.</p> <p>تبصره «۲» ساز و کارهای اجرایی این ماده به موجب دستورالعملی خواهد بود که توسط وزارت کشور تهیه و به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ابلاغ می‌شود.</p>	<p>ماده (۱۷) - وزارت کشور با همکاری وزارت نیرو، بر اساس نتایج مطالعات موضوع ماده (۱۶) موظف است با مشارکت سایر دستگاه‌های ذی‌ربط به منظور مینانگ از جان و مال شهروندان و سرمایه‌های ملی و عمومی کشور نسبت به اتخاذ تدابیر لازم و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی به منظور پیگیری، واپایش، مقابله، مدیریت سیل و جبران خسارت‌های وارده ناشی از آن، اقدامات مقتضی بعمل آورد.</p> <p>تبصره «۱» - وزارت کشور در اجرای وظایف فوق موظف است اقدامات زیر را بعمل آورد:</p> <p>تهیه طرح نقشه‌های خطرپذیری سیلاب با اولویت مناطق با درجه خطرپذیری بالا</p> <p>ابلاغ وظایف اجرایی کلیه دستگاه‌های اجرایی الزام شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به تهیه و اجرای طرح‌های ایمن‌سازی شهرها و روستاها در برابر سیلاب</p> <p>تبصره «۲» - ساز و کارهای اجرایی این ماده به موجب دستورالعملی خواهد بود که توسط وزارت کشور تهیه و به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ابلاغ می‌شود.</p>	<p>قانون پیشگیری و مبارزه با خطرات سیل (مصوب ۱۳۴۸/۳/۵)</p> <p>ماده (۱) - به منظور حفظ جان و مال مردم از خطرات سیل و تامین بهداشت عمومی وزارت کشور مکلف است بلافاصله پس از تصویب این قانون کلیه اقدامات لازم را برای حفظ و اصلاح احداث مسیل و سیل برگردان و کشیدن کانال فاضلاب به‌معمل آورده و از کلیه اراضی و مستحقات و ساختمان‌های متعلق به دولت و مؤسسات یا اشخاص اعم از حقیقی و یا حقوقی در هر نقطه که برای تامین منظورهای مذکور ضرورت داشته باشد استفاده نموده و تصرف یا تملک نماید. در نقاطی که شهرداری وجود دارد اراضی و مستحقات و ساختمان‌های مورد تصرف یا تملک از طرف وزارت کشور در اختیار شهرداری قرار خواهد گرفت تا شهرداری خسارت مربوط را به‌ترتیب مقرر در این قانون بپردازد.</p> <p>هر نقطه که استفاده از اراضی و مستحقات و ساختمان‌ها طبق این قانون ضروری باشد کلیه مالکین و متصرفین مکلفند از تاریخ اخطار یا آگاهی شهرداری بر حسب اقتضا طرف مدتی که حداکثر از یک ماه بیشتر نخواهد بود اراضی و مستحقات و ساختمان را در اختیار شهرداری قرار دهند و در غیر این صورت از طرف شهرداری اقدام به تصرف یا تملک خواهد شد.</p> <p>ماده (۴) - وزارت کشور مجاز است اجرای ماده یک را در خارج از محدوده شهرها و همچنین در روستاهای کشور در نقاطی که ضروری تشخیص دهد به مورد اجرا بگذارد. پرداخت بها یا جبران خسارت ناشیه از اجرای این ماده با رعایت شقوق مذکور در ماده یک به‌معهده وزارت کشور خواهد بود.</p> <p>ماده (۵) - برای مبارزه با خطر سیل و سایر حوادث طبیعی در سراسر مملکت وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی مکلف هستند کلیه امکانات خود را در اختیار وزارت کشور قرار دهند.</p> <p>ماده (۶) - آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون به استثنای آیین‌نامه موضوع تبصره «۲» ماده یک به‌وسیله وزارت کشور تهیه و به تصویب هیئت دولت خواهد رسید.</p> <p>ماده (۷) - این قانون پس از تصویب در نقاطی که از طرف وزارت کشور اعلام می‌شود بلافاصله به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.</p> <p>ماده (۸) - وزارت کشور و شهرداری‌ها مأمور اجرای این قانون هستند.</p> <p>قانون شهرداری (مصوب ۱۳۳۴/۰۴/۱۱)</p> <p>ماده (۵۵) - وظایف شهرداری به شرح ذیل است:</p> <p>۱. ایجاد خیابان‌ها و کوچه‌ها و میدان‌ها و باغ‌های عمومی و مجاری آب و توسعه معابر در حدود قوانین موضوعه.</p> <p>۲. نظیف و نگاهداری و تسطیح معابر و انهار عمومی و مجاری آب‌ها و فاضلاب و تنقیه قنوات مربوط به شهر و تامین آب و روشنایی به وسایل ممکنه.</p> <p>۱۴. اتخاذ تدابیر موثر و اقدام لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق و همچنین رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و خطرناک و پوشاندن چاه‌ها و چاله‌های واقع در معابر عمومی و جلوگیری از گذاشتن هر نوع آشپا در بالکن‌ها و جلو اتاق‌های ساختمان‌های مجاور معابر عمومی که افتادن آنها موجب خطر برای عابرین است و جلوگیری از نصب ناودان‌هایی که باعث زحمت یا خسارت مردم باشد.</p> <p>قانون مدیریت بحران کشور (مصوب ۹۸/۰۵/۲۳)</p> <p>ماده (۹) - وظایف سازمان (سازمان مدیریت بحران) عبارت است از:</p> <p>الف) تهیه و تدوین سند راهبرد ملی مدیریت بحران، برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح، برنامه ملی آمادگی و پاسخ و برنامه ملی بازسازی و بازتوانی جهت تصویب شورای عالی ب) ارتقای همکاری و هماهنگی بین سازمانی به منظور ایجاد هم‌افزایی و تحقق اهداف کلان از طریق تشکیل بانک اطلاعاتی تخصصی مدیریت بحران و دسترسی متناسب به نظام جامع مدیریت اطلاعات، مستندسازی و علت‌یابی، تهیه ضوابط فنی، استانداردها و دستورالعمل‌های مورد نیاز این قانون جهت تصویب در ستاد ملی ب) ارتقای توان شناسایی مخاطرات و درک خطر حوادث و سوانح در سطح کشور از جمله تهیه اطلس ملی مخاطرات طبیعی و تدوین برنامه‌های کاهش خطر حوادث و سوانح استانی جهت تصویب ستاد ملی ت) کمک به ایجاد و ارتقای ظرفیت‌ها و مراکز پایش مخاطرات و هشدار سریع در دستگاه‌های مرتبط موضوع ماده (۲) این قانون ث) ایجاد آمادگی مطلوب سازمانی و عملیاتی برای پاسخ به بحران از جمله برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی جهت استقرار نظام‌های قابل اطمینان آمادگی و ایمنی در مؤسسات دولتی، عمومی غیردولتی، خصوصی و تأسیسات وابسته به آنها، ایجاد شبکه ارتباطی اختصاصی برای شرایط اضطراری، تهیه برنامه‌های آمادگی و پاسخ استان‌ها و تدوین ضوابط فنی و دستورالعمل‌های لازم جهت استاندارد کردن خدمات سازمان‌های امدادی در سطح کشور ج) جذب، هدایت و توزیع امکانات و کمک‌های دولتی داخلی و خارجی با رعایت اصل هشتادم قانون اساسی چ) ارتقای توانایی کشور برای بازتوانی و بازسازی پس از وقوع حوادث و بحران‌ها از جمله پیگیری ایجاد زیرساخت‌های لازم و تدوین ضوابط، فرایندها و استانداردهای مورد نیاز بازتوانی و بازسازی با همکاری سازمان ملی استاندارد و سایر دستگاه‌های موضوع ماده (۲) این قانون ح) برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت جهت ایجاد و ارتقای روش‌های جبران خسارت نظیر استفاده از بیمه‌ها، حمایت‌های مالی و سازوکارهای تشویقی، تسهیلات ویژه و صندوق‌های حمایتی در چارچوب قوانین خ) کمک به رشد و توسعه دانش و فناوری در راستای ارتقای مدیریت بحران در کشور از جمله ترویج به‌کارگیری فناوری‌های نوین پیشگیرانه در ساخت‌وسازها، آینده‌پژوهی و ایجاد نظام دیده‌بانی علمی از طریق همکاری‌های دوجانبه یا چندجانبه با دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی د) ایجاد چارچوب‌های لازم برای همکاری موثر در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله تهیه دستورالعمل‌های جذب و توزیع کمک‌های خارجی با رعایت اصل هشتادم قانون اساسی ذ) توسعه مشارکت‌های مردمی برای تقویت مدیریت بحران جامعه‌محور و ترویج فرهنگ ایمنی در جامعه از طریق برنامه‌ریزی و هماهنگی برای آموزش، سازماندهی و استفاده از ظرفیت تشکلهای مردمی، نهادهای غیردولتی، فدراسیون‌های ورزشی، نیروهای داوطلب مردمی و بخش خصوصی در مدیریت بحران، تدوین سازوکارهای حمایتی و تشویقی جهت آموزش و ارتقای آمادگی مردم در برابر بحران ر) پیش‌بینی سالانه نیاز مالی تجهیزات و اقلام امدادی مربوط به مدیریت بحران کشور و اعلام به سازمان برنامه و بودجه کشور و سایر دستگاه‌های مسئول موضوع ماده (۲) این قانون جهت تامین آنها ز) نظارت بر عملکرد دستگاه‌های مشمول این قانون در مدیریت بحران از جمله نظارت بر نحوه ارائه خدمات به آسیب‌دیدگان و سایر وظایف مربوط به اجرای این قانون ژ) تهیه پیش‌نویس لوایح، آیین‌نامه‌های اجرایی و تصویب‌نامه‌های مورد نیاز برای هر محل قانونی ظرف مدت ۶ ماه</p> <p>ماده (۱۴) -</p> <p>د) وزارت کشور موظف است:</p> <p>۱. با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح نسبت به انتظام امور و تامین امنیت جانی و مالی مردم و سازمان‌های مسئول در شرایط اضطراری اقدام کند.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
<p>قانون شهرداری (مصوب ۱۳۳۴/۰۴/۱۱)</p> <p>ماده (۵۵) - وظایف شهرداری به شرح ذیل است:</p> <p>۲. تنظیف و نگهداری و تسطیح معابر و انهار عمومی و مجاری آب‌ها و فاضلاب و تنقیه قنوات مربوط به شهر و تأمین آب و روشنایی به وسایل ممکنه.</p> <p>۱۴. اتخاذ تدابیر مؤثر و اقدام لازم برای حفظ شهر از خطر سیل و حریق و همچنین رفع خطر از بناها و دیوارهای شکسته و خطرناک و پوشاندن چاه‌ها و چاله‌های واقع در معابر عمومی و جلوگیری از گذاشتن هر نوع اشیاء در بالکن‌ها و جلو اتاق‌های ساختمان‌های مجاور معابر عمومی که افتادن آنها موجب خطر برای عابرین است و جلوگیری از نصب ناودان‌هایی که باعث زحمت یا خسارت مردم باشد.</p>	<p>ماده (۱۸) - اقدامات فنی و مهندسی مربوط به رودخانه و مسیل اعم از بهسازی شهری، ساماندهی، زیباسازی، ساحل‌سازی، کنار‌سازی و نیز امور لایروبی، تنظیف و رفع موانع فیزیکی، ایجاد بندهای انحرافی و سیل‌بندها با موافقت وزارت نیرو در داخل محدوده شهری به‌عهده شهرداری و در محدوده روستایی با دهیاری هر محل است. تیمسه - در خارج از مناطق شهری و روستایی انجام اقدامات مهندسی رودخانه و لایروبی به‌منظور حفاظت از بستر رودخانه‌ها به‌عهده وزارت نیرو است.</p>	
	<p>این ماده به‌صورت تیمسه «۲» ماده (۱۶) آورده شد.</p>	<p>ماده (۱۸) - در چارچوب طرح موضوع ماده (۱۶) این قانون اجرای طرح‌های منابع طبیعی، آبخیزداری و آبخوان‌داری در سطح حوضه‌های آبخیز که به موجب قانون بر عهده وزارت جهاد کشاورزی (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور) است، تابع ضوابط و مقررات سازمان مذکور می‌باشد. این امر نافی هماهنگی با وزارت نیرو نبوده و نحوه هماهنگی بر اساس دستور العملی خواهد بود که توسط وزارتخانه‌های نیرو و جهاد کشاورزی (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور) تهیه و ابلاغ می‌گردد.</p>
	<p>ماده (۱۹) - وزارت راه و شهرسازی موظف است به‌منظور واپایش و مدیریت سیلاب بر اساس نتایج مطالعات موضوع ماده (۱۶)، ضوابط و معیارهای شهرسازی را با لحاظ بیشترین تاب‌آوری مراکز جمعیتی و کمترین خسارت تصویب و به مراجع ذی‌ربط ابلاغ نماید.</p> <p>تیمسه - ضوابط اجرایی تشخیص و الزام مجاورین در معرض سیل و نحوه و میزان بیمه سیل توسط وزارت مذکور با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>	<p>ماده (۱۹) - شورای عالی شهرسازی و معماری ایران موظف است به‌منظور افزایش تاب‌آوری سکونتگاه‌های شهری و روستایی و کاهش خسارت ناشی از سیلاب، ضوابط و معیارهای شهرسازی را بر اساس نتایج طرح موضوع ماده (۱۶) این قانون تدوین و با همکاری وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و نیرو بررسی، تصویب و ابلاغ نموده و بر حسن اجرای آن نظارت نماید.</p>

سوابق تقنینی	متن پیشنهادی	متن لایحه
	<p>ماده (۲۰) - آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون ظرف مدت سه ماه پس از تصویب قانون، حسب مورد بنابه پیشنهاد دستگاه ذی‌ربط به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p>	<p>ماده (۲۰) - آیین‌نامه اجرایی این قانون به پیشنهاد وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی (سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور)، صنعت، معدن و تجارت، کشور، نیرو و سازمان حفاظت محیط‌زیست به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p>
	<p>ماده (۲۱) - از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، مواد «۲» و «۴۸» قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ و تبصره‌های ذیل آنها و تبصره «۶۶» قانون بودجه سال ۱۳۶۳، قانون پیشگیری و مبارزه با خطرات سیل مصوب ۱۳۴۸، نسخ می‌گردد و تبصره «۶» ماده (۹۶) قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵ با تصویب قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۴/۲۷ و قانون آب و نحوه ملی شدن آن نیز با تصویب قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ نسخ شده اعلام می‌گردد.</p>	<p>ماده (۲۱) - از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، قانون آب و نحوه ملی شدن آن - مصوب ۱۳۴۷ - و قانون پیشگیری و مبارزه با خطرات سیل - مصوب ۱۳۴۸ - در موارد مغایر: ماده (۲) و تبصره‌های «۱»، «۳» و «۴» آن و ماده (۴۸) قانون توزیع عادلانه آب و تبصره آن - مصوب ۱۳۶۱ - تبصره «۶» قانون بودجه سال ۱۳۶۳ کل کشور و جز «۱» بند «پ» ماده (۱۴) قانون مدیریت بحران کشور - مصوب ۱۳۹۸ - نسخ و تبصره «۲» ماده (۲) قانون توزیع عادلانه آب - مصوب ۱۳۶۱ - به‌عنوان ماده (۲) قانون مذکور تلقی می‌شود.</p>

مهم‌ترین دلایل تشدید خسارات سیل در کشور

گل و لای زیادی شده و قدرت سیلاب را افزایش داده و خسارات و تلفات را افزایش می‌دهد.

■ احداث سازه‌های تقاطعی مانند پل‌ها و جاده‌ها بدون در نظر گرفتن شرایط و مسیر طبیعی رودخانه‌ها، منجر به کاهش و تغییر مسیر عبور جریان و حتی انسداد مسیر آنها می‌شود. در برخی از سیل‌های به‌وقوع پیوسته در سال‌های اخیر، تلفات جانی زیادی ناشی از قرار گرفتن خودروهای عبوری در مسیر جریان سیل اتفاق افتاده است که ناشی از احداث سازه‌های تقاطعی نامناسب بوده است.

■ نادیده گرفتن و عدم واکنش صحیح نسبت به هشدارها و پیش‌بینی‌های صورت گرفته در رابطه با وقوع سیلاب از دیگر عوامل افزایش خسارات ناشی از این پدیده است.

■ نبود محور هماهنگ‌کننده قوی و فراگیر از عوامل مهم و اصلی در واکنش دیر هنگام و نامناسب در زمان وقوع سیلاب بوده است.

■ در برخی موارد تصمیمات دیر هنگام و یا نامناسب از سوی دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط منجر به ایجاد خسارات و تلفات فراوان شده است.

علت وقوع سیل در رودخانه‌ها و مسیل‌های کشور، بارش‌های شدید و مداوم در حوضه‌های آبریز مناطق سیل گرفته و بالادست آنهاست. اما برخی اقدام‌ها و عوامل، باعث تشدید خسارات سیل می‌شوند که در زیر به آنها اشاره می‌شود.

■ دخل و تصرف غیرمجاز در بستر و حریم رودخانه و مسیل‌ها که طبق قانون توزیع عادلانه آب در اختیار وزارت نیرو بوده و معمولاً با توجه به سیلاب با دوره برگشت پست و پنج‌ساله تعیین می‌شود. تصرف مجرا و بستر رودخانه تقریباً در تمام سیل‌های حادثه‌ساز، عامل اصلی ایجاد خسارت و تلفات انسانی است.

■ تخریب منابع طبیعی و پوشش گیاهی که در اثر عوامل طبیعی از جمله تغییرات اقلیمی و خشکسالی‌های اخیر و همچنین عوامل انسانی و دخل و تصرف‌های غیرمجاز صورت گرفته است، از عوامل تشدید خسارت سیل است. به‌دلیل کاهش پوشش گیاهی در سطح حوضه‌های آبریز، ضریب نفوذپذیری زمین کاهش یافته و رواناب ناشی از بارش‌ها حتی تا ۳۰ برابر، نسبت به حالتی که پوشش گیاهی در سطح حوضه باشد در برخی از حوضه‌های با شیب تند و دارای خاک‌های فرسایش‌پذیر افزایش یافته است. این امر باعث جابه‌جایی

وظایف دستگاه‌های متولی مدیریت سیلاب

پهنه‌بندی، اعمال مقررات خاص، سیستم‌های هشدار و غیره، ضمن اجازه عبور سیلاب از مناطق، موجبات کاهش خسارت فراهم می‌شود [۲]. جدول ۲ محورهای کلی و اهم فعالیت‌های ذیل هر محور را در کنترل و مدیریت سیل نشان می‌دهد.

طرح‌ها و راهکارهایی که به‌منظور پیشگیری و کاهش خسارات سیل برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود را می‌توان به دو دسته عمده سازه‌ای و غیرسازه‌ای تقسیم کرد. در روش‌های سازه‌ای عمدتاً با اجرای طرح‌هایی نظیر سدسازی، احداث سیل‌بند و خاکریزها، ساماندهی رودخانه و غیره، سیلاب کنترل و مهار می‌شود. در روش‌های غیرسازه‌ای با عملیاتی نظیر

جدول ۲. محورهای کلی و فعالیت‌های مختلف کنترل و مدیریت سیل

نام فعالیت	محور فعالیت
در برگیرنده تمام مؤلفه‌ها و فعالیت‌های از پیش تعیین شده سازه‌ای و غیرسازه‌ای مهار و کنترل سیلاب در مناطق مختلف کشور	طرح جامع سیل
شامل تعیین تکلیف، شفاف‌سازی، هماهنگ‌سازی و نظام‌مند کردن مسئولیت‌ها و روابط دستگاه‌های مختلف در مورد سیلاب در مقاطع زمانی قبل از بحران، در حین بحران و بعد از بحران، دارای ضمانت اجرایی برای تمام دستگاه‌های دخیل	نظامنامه مدیریت سیل
استراتژی متناسب مدیریت سیل برای پرداختن به انواع مختلف سیل	مدیریت حوضه و حفاظت آبخیز
اجرای طرح‌های آبخیزداری	
لحاظ مفاهیم مدیریت سیل در برنامه‌ریزی کاربری اراضی	
احداث انواع سد	مطالعه و اجرای طرح‌های سازه‌ای مهار سیل
ساماندهی رودخانه	
مقاوم‌سازی ساختمان‌ها	
تقویت اجرای نقشه‌های سیلاب‌دشت‌ها	مطالعه و اجرای طرح‌های غیرسازه‌ای
مطالعه و اجرای سیستم‌های هشدار سیل	
مدیریت سدها در سیلاب	
بیمه سیل	
مطالعه و اجرای سیستم‌های جمع‌آوری آب شهری	سیستم‌های جمع‌آوری آب‌های سطحی
سازماندهی، تصمیم‌سازی و هماهنگی در سطح ملی	مدیریت بحران سیل
تهیه طرح‌های محلی اضطراری برای مدیریت سیل	
گسترش برنامه‌های ظرفیت‌سازی، اطلاع‌رسانی و مشارکت عمومی	آموزش تخصصی و همگانی

مأخذ: [۳].

جدول ۳ نیز اهم اقدام‌های مطلوب دستگاه‌های مختلف مرتبط با بستر و حریم رودخانه‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳. اهم اقدام‌های مطلوب دستگاه‌های مختلف مرتبط با بستر و حریم رودخانه‌ها

دستگاه	اقدام‌های مطلوب
وزارت نیرو	<ul style="list-style-type: none"> تعیین حد بستر و حریم تمام پهنه‌های آبی موضوع قانون توزیع عادلانه آب و آیین‌نامه مربوطه پیگیری تصرفات بستر و حریم تا رفع تصرف در مراجع مربوطه انجام اقدامات حفاظتی سازه‌ای و غیرسازه‌ای مرتبط با رودخانه‌ها به خصوص در مناطق سیل‌خیز
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	<ul style="list-style-type: none"> اخذ استعلام از وزارت نیرو در زمان هرگونه اقدام ثبتی برای اراضی مجاور رودخانه‌ها و تالاب‌ها. تهیه و ارائه لایحه اطلاعات حقوقی کاداستر پلاک‌های واقع در حد بستر رودخانه‌ها و تالاب‌ها به دستگاه‌های مرتبط ذی‌صلاح
شهرداری	<ul style="list-style-type: none"> هماهنگی لازم با وزارت نیرو در اجرای طرح‌های کنترل سیلاب داخل شهر جانمایی نقشه‌های حد بستر و حریم در طرح‌های هادی و تفصیلی در زمان مطالعه و تثبیت توسط کمیسیون ماده (۵)
وزارت کشور	<ul style="list-style-type: none"> تأکید بر رعایت ضوابط تعیین حد بستر و حریم در جلوگیری از ساخت‌وساز در اراضی بستر و حریم الزام به رفع انسداد نقاط گلوگاهی فاقد آبگذری ایمن سیلاب در مسیر رودخانه‌های کشور
وزارت راه و شهرسازی	<ul style="list-style-type: none"> جانمایی و تثبیت نقشه‌های حد بستر و حریم در طرح‌های جامع در زمان مطالعه ابلاغ ضوابط تعیین حد بستر و حریم در جلوگیری از ساخت‌وساز و تغییر کاربری در اراضی بستر و حریم به کمیسیون ماده (۵)
مراجع قضایی	<ul style="list-style-type: none"> تعیین تکلیف نحوه به رسمیت شناختن اسناد صادره برای اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها در قالب بخشنامه‌های قضایی اتخاذ رویه‌های واحد مابین قضات در صدور احکام مرتبط با تصرفات بستر و حریم مدور دستور قضایی رفع تصرفات و رعایت محدوده بستر و حریم رودخانه به دستگاه‌های دولتی
بنیاد مسکن انقلاب اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> جانمایی و تثبیت نقشه‌های حد بستر و حریم در طرح‌های هادی روستایی

مأخذ: [۳].

و جبران خسارت‌های وارده ناشی از آن تدوین شده است. در بررسی لایحه حاضر لازم است اسناد (ملی و استانی) آمایش سرزمین و رویکرد آمایش سرزمین در حفاظت و بهره‌برداری از رودخانه و سیلاب، نیز مد نظر قرار گیرد. براساس بررسی‌های صورت گرفته، اصلاحاتی در برخی مواد لایحه، پیشنهاد شده است که متن نهایی پیشنهادی در رابطه با هر ماده در جدول ۱ آورده شده است.

با توجه به بررسی‌های کارشناسی صورت گرفته و همچنین نیاز به وجود قانون مدون جهت مدیریت سیلاب در کشور، **تصویب لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» پس از انجام اصلاحات پیشنهاد می‌شود.**

لایحه «حفاظت رودخانه‌ها و کاهش خطرات سیل» با هدف اتخاذ تدابیر لازم و تقویت هماهنگی بین دستگاهی در حفاظت و بهره‌برداری از اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها، ایجاد پشتوانه قانونی برای صدور سند برای عرصه اراضی بستر رودخانه‌ها به نام حکومت جمهوری اسلامی ایران به منظور جلوگیری از توسعه تصرفات و ساخت‌وساز در این اراضی، نظام‌بخشی به نحوه آزادسازی تصرفات مزاحم عبور ایمن سیلاب واقع در اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها با جلب مشارکت بخش قضایی و ایجاد پشتوانه‌های صریح قانونی برای برخورد با متخلفین و جبران خسارات وارده به منابع آب و اشخاص و اتخاذ تدابیر لازم و ایجاد هماهنگی بین دستگاهی به منظور پیشگیری، کنترل و مدیریت سیل

منابع و مآخذ

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «بررسی وضعیت سیل در کشور، اقدامات انجام شده و تجربیات سایر کشورها»، شماره مسلسل ۱۵۵۵۴، سال ۱۳۹۶.
۲. وزارت نیرو، کارگروه تخصصی سیل و طغیان رودخانه، طرح جامع مدیریت سیل کشور، ۱۳۹۶.
۳. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، «بررسی و تحلیل وقایع سیل فروردین ماه سال ۱۳۹۸، وضعیت بارندگی و مخازن سدهای کشور»، شماره مسلسل ۱۶۴۳۸، سال ۱۳۹۸.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc@majles.ir